

ΑΘΗΝΑ
ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΚΤΟΣ

Η ΑΝΑΜΕΙΞΙΣ ΚΑΙ ΦΩΝΗΤΙΚΑ ΤΙΝΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

ΕΝ ΤΩΙ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΚΩΙ ΙΔΙΩΜΑΤΙ

ΥΠΟ

Π. ΛΩΡΕΝΤΖΑΤΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

ΓΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΡΙΟΥ

1904

Κωνσταντίνου Γιαννοπούλου
ἀγαθὸς φίλος
Στ. Λυκούδης

ΑΝΑΜΕΙΕΙΣ

-385-

Ἡ γλῶσσα εἶναι προτὸν τῆς κοινωνίας, τῶν ἀνθρώπων· ἀεὶ δ' ἐν τῇ κοινωνίᾳ εὐχρηστοῦσα, κατ' ἀνάγκην ἐν ἐκάστῳ ἡμῶν συμμορφοῦται καὶ μεταβάλλεται κατὰ τὰς γλώσσας τῶν ἄλλων. Ὅ,τι δὲ συμβαίνει ἐν τοῖς καθ' ἕναστον ἀτόμοις τοῖς λαλοῦσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, ἅτινα δυνατὸν πολλάκις νὰ μὴ συναποτελῶσι τὸν αὐτὸν λαόν, τὸ αὐτὸ ἔθνος, αὐτὸ τοῦτο ἀκριβῶς παρατηρεῖται καὶ μεταξὺ λαῶν καὶ ἔθνων διαφόρων γλωσσῶν.

Ἡ νεωτέρα Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐκ τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Κοινῆς προελθοῦσα διαιρεῖται εἰς βορείαν καὶ μεσημβρινήν· βάσιν δὲ ἡ διαίρεσις αὕτη ἔχει τὰ φωνήεντα, ἅτινα χωρίζουσι τὴν γλῶσσαν τὴν ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐπὶ τῶν νήσων λαλουμένην εἰς δύο μεγάλα τμήματα. Τὸ Κεφαλληνιακὸν ἰδίωμα ἔχον πάντα τὰ γνωρίσματα τῆς μεσημβρινῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς, τοὺς φωνήεντας δηλαδὴ φθόγγους καθόλου ἀσυγχύτους καὶ ἀλωβήτους διαφυλάττον, ἀνήκει ταύτῃ. Τὸ ἰδίωμα τοῦτο δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένον τῆς ἐπιδράσεως τὸ μὲν ἄλλων Ἑλληνικῶν ἰδιωμάτων, τὸ δὲ ξένων γλωσσῶν· ἀλλ' οὐδεμία ἐπίδρασις ἑτέρου Ἑλληνικοῦ ἰδιώματος ἢ ξένης τινὸς γλώσσης ἔσχεν ἐπὶ τοῦ Κεφαλληνιακοῦ ἰδιώματος τοσαύτην ῥοπήν, ὅσην ἡ ἐπίδρασις τῆς γλώσσης τῶν Ἴταλῶν. Λέξεις ἄλλων Ἑλληνικῶν ἰδιωμάτων, λέξεις αὐτῆς τῆς γραφομένης δὲν ἐπεκράτησαν καθ' ὅλον τὸ ἰδίωμα, ἀλλ' ἀκούομεν ταύτας πλην ἐλαχίστων τινῶν ἐξαίρεσεων ἑνιαχοῦ μόνον τῆς νήσου, ἐκεῖ μάλιστα ἔνθα ὑπάρχει γεωγραφικὴ γειτνίασις ἢ ἐπιμιξία· οὕτω π. χ. εἰς τινὰ τῆς νήσου μέρη, ὧν οἱ κάτοικοι μεταβαίνουσιν πρὸς γεωργικὰς ἐργασίας εἰς Ἀκαρνανίαν καὶ χρόνον τινὰ κατ' ἔτος ἐκεῖ διατριβουσιν ἢ ἔχουσιν ἐμπορικὰς πρὸς τοὺς Ἀκαρνανᾶς σχέσεις, ἀκούει τις τὰς λέξεις βίτ, κιαπέ, χαβέρι, οἱ πολλαχοῦ τῆς Τριφυλίας ἐπιδημοῦσας συνήθειαι ἔχουσι τὰς λέξεις χίτσο, γιατάκι, κομάκι, ἰδουλάκι, ἐλαϊοῦν, κῆρσοῖα ζήσαντες στόφα, παλυμουσεῖο Ληεοῦριου

ρόσι, μουστούκι, καπίκι (δὲν ἔχει καπίκι = δὲν ἔχει λεπτόν, θέλεις πολλά καπίκια = ἔχεις ἀνάγκην πολλῶν χρημάτων) κ.τ.λ. καὶ ἄλλοι ἄλλας· ἀλλ' αἱ λέξεις αὗται πλὴν ὀλίγων δὲν εἰσεχώρησαν εἰς τὸ καθόλου ἰδιώμα, οὐδ' ἐγένοντο κοινὸν πάντων τῶν λαλούντων κτῆμα, καὶ τὰ ἰδιώματα ἐξ ὧν παρελήφθησαν οὐδόλως ἐπέδρασαν ἐπὶ τοῦ Κεφαλληνιακοῦ. Τὸ αὐτὸ δὲ ῥητέον καὶ περὶ τῶν ξένων γλωσσῶν· ὀλίγαι τούτων λέξεις κατεμίγησαν τῷ ἰδιώματι, ἀλλ' οὐδὲν ἄξιον λόγου ἐν ταύταις παρατηρεῖται, εἰ μὴ ἐξομοιώσις πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς πάντοτε μὲν ἐν τοῖς φθόγγοις, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν τοῖς τύποις (1).

Εἶναι ἀληθές ὅτι πολλαὶ Σλαυικαὶ λέξεις, τῆς ἀρχαίας δὴλον ὅτι Σλαυικῆς, τῆς Ῥωσικῆς, τῆς Βουλγαρικῆς, τῆς Σερβικῆς, καὶ τινες Ἄλβανικαί, περὶ ὧν ἐπραγματεύθη ὁ G. Meyer ἐν Sitzungsberichte der Kais. Akademie der Wissenschaften in Wien τόμῳ CXXX, καὶ Neugriechische Studien II, γενόμεναι σχεδὸν πανελλήνιοι εἰσῆχθησαν καὶ εἰς τὸ καθ' ἡμᾶς ἰδιώμα, καὶ ταύτας ἀναγκαῖον νομίζομεν ἐνταῦθα ν' ἀναγράψωμεν, διότι καὶ κατὰ τὴν προφορὰν τινες πλημμελῶς ἀποδίδονται καὶ ἡ σημασία αὐτῶν ἑλλιπῶς ἐν ταῖς εἰρημέναις πραγματείαις σημειοῦται, τούτου δ' αἴτιος εἶναι οὐχὶ ὁ σοφὸς γραμματικὸς ἀλλ' ὁ καταχωρίσας τὰς λέξεις ἐν τοῖς Νεολ. Ἄναλ., ἐξ ὧν ἐκεῖνος παρέλαβε· οὕτω ἡ λέξις βελέντσα = βαρὺ μάλλινον σκέπασμα προφέρεται βελέδζια καὶ τὸ ἐκ τούτου παραγόμενον βελεδζινᾶς διεσώθη ὡς οἰκογενείας παρεπώνυμον ἢ καὶ ἀπλῶς ἐπώνυμον (πρβλ. Βουτυρᾶς κ.τ.λ.). Ἡ λέξις βίτσα = Ruthe, Gerte, Peitseehe σημαίνει λεπτὴν ῥάβδον, εἶτα δὲ καὶ ἰππέως Peitseehe, ἀλλ' οὐδέποτε τὴν μάστιγα καθόλου, ἐντεῦθεν βιτσιᾶ = τὸ κτύπημα ταύτης ῥάβδου.

Τὸ ἐν σελ. 20 βουρκόλακας, οὕτινος σημειοῦνται οἱ τύποι οἱ ἐν ἄλλοις Ἑλληνικοῖς ἰδιώμασιν εὐχρηστοῦντες, ἐν Κεφαλληνίᾳ προφέρεται βρικόλακας, ἐξ οὗ καὶ ῥῆμα βρικόλακιάζω. Τὸ ἀλλαχοῦ ἀπαν-

(1) Ἐκ τοῦ χαζίρι = ἔτοιμος, ὅπερ εἰσαχθὲν ἔμεινε ἄκλιτον ἐν τῷ καθόλου ἰδιώματι οἷον εἶμαι χαζίρι, εἵμαστε χαζίρι κ.τ.λ. παρήχθη ῥῆμα χαζιρεύω = ἔτοιμάζω, χαζιρεύομαι = ἔτοιμάζομαι. Τῆς λέξεως ποιοῦνται χρῆσιν ἐν Ἐρίσσῳ ὡσπερ ἐν τῇ λοιπῇ νήσῳ ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ ἔτοιμος, ἀλλὰ συνηθεστέρα καὶ σφόδρα διαδεδομένη εἶναι ἐκεῖ ἡ λέξις ὡς ἐπίρρημα σημαίνον σφόδρα, ἄγαν, ἐντελῶς, οἷον ὁ καφῆς εἶναι χαζίρι ἄψηστος, εὐκειὸς εἶναι χαζίρι ζουφλός, ἦτανε ἀργὰ χαζίρι, δὲν μὲ γνοιᾶζει χαζίρι = οὐδὲν μέλει μοι κ.τ.λ.

τῶν δραγάτης ἐν τῷ Κεφαλληνιακῷ ἰδιώματι λέγεται τραγάτης (ὡς παρὰ τὸ τηράω, τηράζω), ἐξ οὗ καὶ τραγάτα = ὁ οἰκίσκος ἀπὸ τοῦ ὁποίου γίνεται ἡ φυλακὴ τοῦ ἀγροῦ, τραγατεύω καὶ τραγατικὸν = ἡ τοῦ τραγάτου ἀμοιβή. Τὸ ἐν Κυθήροις παραζούζουλο = ζῶν, παῖς οὐκ ἀρτιμελής, ἀτροφικὸς ἐκ τοῦ ἀλλαχοῦ ἀπαντῶντος ζούζουλον εὐχρηστεῖ καὶ καθ' ἡμᾶς οὐ μόνον ἐπὶ ταύτης τῆς ἐννοίας ἀλλὰ καὶ μεταφορικῶς, μάλιστα λεγόμενον περὶ ἀνθρώπου μικροῦ τινοῦ καὶ ἀσθενοῦς τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα.

Καπίκι σημαίνει καὶ τὸ $\frac{1}{100}$ τοῦ ρουβλίου καὶ τὰ χρήματα ἐν γένει «πρέπει νάχης πολλὰ καπίκια». Καρβέλι = ὁ συνήθης ἄρτος. Τὸ ἐν Ἠπειρῷ κότσος λέγεται καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ οὐχὶ μόνον τὸ ὑποκοριστικὸν κοτσιδί, κοσιδία, ὡς ἐν σελ. 34 ἀναφέρεται, ἐκ τούτου καὶ μεγεθυντικὸν κοσιδα.

Ἡ λέξις κούχνη ῥωσ. cúchnia θὰ εἰσῆχθη πάντως ἐκ τῆς ῥωσικῆς. Λαγάδι, λαγάδα καὶ τοπωνυμικὸν ἢ Λαγάδα, σῦκα τσῆ Λαγάδας. Λόγος, λοβοτὴ «artiplex». Μόρα = ἐφιάλτης, τότε πιάν' ἢ μόρα = καταλαμβάνεται ὑπὸ ἐφιάλτου. Παραθέτων ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς τὸ μουστίτσα = πτερωτὸν ἔντομον ὡς ἐν Κεφαλληνίᾳ λεγόμενον ἐρωτᾷ μὴ κατὰ τυπογραφικὸν λάθος ἐσημειώθη ἐν Νεοελ. Ἄνα-. II 260, ὅθεν παραλαμβάνει τὴν λέξιν, ἀντὶ τοῦ μουστίτσα, ὅπερ ἐν Ἠπειρῷ μσίτσα = ζούφιον γεννώμενον ἐν τῇ φακῇ. Τὴν ἐρώτησιν ταύτην ποιεῖται ὁ συγγραφεὺς, διότι νομίζει τὴν λέξιν σλαυικὴν mousehitza, εὐρέθη δὲ πρὸ ἀνυπερβλήτων δυσχερειῶν. Ἡ λέξις, ὡς πιστεύω, ἐλήφθη ἐκ τῶν Λατινικῶν γλωσσῶν Λατ. musca, Ἰταλ. mosca, Γαλ. mouche καὶ παρητυμολογήθη πρὸς τὸ μουστος· εἶτα δὲ προσέλαβε τὴν ὑποκοριστικὴν κατάληξιν -ίτσα, ἥτις εἶναι σλαυικὴ (Meyer ἐνθα ἀνωτ. σελ. 3), σημαίνει δ' ἡ λέξις μικρὸν τι πτερωτὸν ζούφιον ἐν τῷ οἴνῳ καὶ τῷ γλεύκει γεννώμενον. Πουχὸς ἐν Κεφαλληνίᾳ βουχνὸς = λεπτὸς κονιορτὸς (τὸ ν διὰ τὸ χνουδί). Ῥεδεύω, ρεδάτος. Σέβρος, σεβρικό, σεβριά, σεβρεύω, ξεσεβρεύω. Τσαδίλα. Χουχιάζω ἐν Κεφαλληνίᾳ φουγιάζω = ἐκπέμπω κραυγὴν, κραυγάζω, παρὰ τὸ φωνάζω.

Ἐκ τῆς Ἄλβανικῆς εὐχρηστα εἶναι γκιόννης, κοπέλα, κοπελοῦδι, κοπελοῦλλα, κόπελος, κοπελιάρα, λούτσα, babáου-

λας, babáουλας

Ἐκ τῆς Ῥουμουניκῆς γουλιάστρα (λατ. colostrum), σημαίνει δ' οὐ μόνον ἐγγύων γυναικῶν γάλα ὡς ἐν τῇ εἰρημένῃ διατριβῇ σημειοῦται, ἀλλ' ἐν γένει παντός ἐγγύου ζώου γάλα μάλιστα αἰγός, προβάτου. Σούρουπο, σουρουπῶνει, ἐσουρούπωσε, θὰ σουρουπῶση.

Οὐδείς ἀγνοεῖ πόσαι εἶναι αἱ ἐκ τῆς Γαλλικῆς παρελημμένα λέξεις καὶ φράσεις, αἵτινες κατέστησαν σχεδὸν πανελλήνιοι· ὁ λόγος οὕτω νομίζεται κομψότερος μάλιστα κατὰ τὰς ἀνωτέρας κοινωνικὰς τάξεις, καίτοι ἐν Κεφαλληνίᾳ ἀσμενίζουσιν ἔτι καὶ νῦν τοῖς Ἰταλικοῖς παρὰ τὰ Γαλλικά.

Ὅπερ ἀνωτέρω ἐλέγομεν περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῶν ἄλλων ιδιωμάτων καὶ τῶν ξένων γλωσσῶν ἐπὶ τὸ Κεφαλληνιακὸν ἰδιῶμα, δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπῶμεν καὶ περὶ τῆς γλώσσης τῶν Ἰταλῶν, δῶτι αὕτη πλείστον χρόνον κατὰ τὴν νῆσον ἐλαλείτο ὑπὸ ἐγγχωρίων καὶ ξένων ἐπὶ τῆς Ἐνετοκρατίας καὶ τῆς Ἀγγλικῆς προστασίας, καὶ διότι ἦτο ἡ γλῶσσα ἡ ἐπίσημος (ἀπὸ τοῦ 1850 εἰσῆχθη ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἡ Ἑλληνική), καὶ διότι ἐμελέτων καὶ ἐξεμάνθανον ταύτην πολλοὶ εἴτε εἰς Ἰταλίαν μεταβαίνοντες πρὸς σπουδὴν ἐπιστημῶν εἴτε ἐν αὐτῇ τῇ νήσῳ. Ἐὰν δέ τις ἐνθυμηθῇ ὅτι τῆς ναυτιλίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, ὧν πλείστον μετέσχε καὶ νῦν ἔτι μετέχει μέγα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ, γλῶσσα κοινὴ ὑπῆρξεν ἡ Ἰταλικὴ καὶ ὅτι οἱ Κεφαλλῆνες καὶ μακρὰν τῆς πατρίδος ταύτης τῆς γλώσσης τὴν ἀνάγκην μάλιστα ἠσθάνοντο, ἐπεὶδὴ σφόδρα εἶχε διαδοθῆ, τότε θὰ κατίδῃ καὶ ἕτερον λόγον, δι' ὃν οὗτοι ἐγένοντο τῆς γλώσσης ταύτης ζηλωταί. Ἀνεξίτηλα ἄρα κατέλιπεν ἔχνη ἡ τοιαύτη ἐπίδρασις ἐπὶ τοῦ Κεφαλληνιακοῦ ἰδιώματος· αἱ ξέναι ἐκεῖναι λέξεις κατέστησαν κοινὸν τῶν Κεφαλλήνων πάντων κτῆμα, οὐδεμία τῆς νήσου ἄκρα ἔμεινε ξένη ταύτης τῆς ἐπιδράσεως, καὶ νῦν δ' ἔτι ὅτε διὰ τῶν δημοτικῶν σχολείων, τῶν ἐφημερίδων καὶ τῆς πολιτικῆς τοσαύτη ἀνεπτύχθη ἀντίδρασις, ἀσθενῶς πάνυ τὰ Ἰταλικά τῆς διαλέκτου στοιχεῖα περιωρίσθησαν, καίτοι ἤδη πρὸ πολλοῦ οἱ παραγαγόντες τὴν ἀνάμειξιν λόγοι ἐξέλιπον. Ὁ Ἰταλίζων τρόπος τοῦ λέγειν, τὸ μουσικὸν ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ, τὸ παρατεινόμενον τῆς φωνῆς ἐν τοῖς φθόγγοις καθόλου, μάλιστα ἐν τοῖς φωνήσεσι, ἡ μαλακότης τοῦ λ καὶ ν καὶ τὸ ὑγρὸν τῶν συλλαβῶν λι καὶ νι, ἀπαγγελλομένων αἰεὶ gli καὶ gni, ὡς ἀπνός, ἀπνός, πολύ,

λίγο, νηστικός, ἀνήμπορος, ἀνήξερρος, πονίδι, νινι=glinός, rogli, gnisticός, agnimboros, agnikseros, rognίδι, gnigni μόνον δι' Ἰταλικῆς ἐπιδράσεως ἴσως δύνανται νὰ ἐξηγηθῶσι.

Τὸ ἀσυνίζητον τῆς καταλήξεως -ια, ὅπερ σύνηθες ἐν τῷ Ζακυνθίῳ ἰδιώματι εἰς Ἰταλικὴν ἐπίδρασιν ὁ σεβαστός μοι διδάσκαλος κ. Γ. Χατζιδάκις ἀποδίδει, δὲν παρατηρεῖται καὶ παρ' ἡμῖν· διὸ οὐδέποτε λέγομεν μαχαιρία, μερία, παιδία, ποδία, εἰ μὴ λοιδοροῦντες τοὺς Ζακυνθίους, ἀλλ' αἰεὶ μαχαιριά, μεριά, ποδιά, ζεστασιά, ὄγρασιά, ξερασιά. Ἐν ὀλίγοις δὲ τηρεῖται ἀσυνίζητος ἡ κατάληξις -ια, ἀλλὰ τοὺς τύπους τούτους ἀποδοτέον ἢ εἰς ἐπίδρασιν τῆς γλώσσης τῶν λογιωτέρων, οἷον λυσοντερία καὶ λυσαντερία (παρὰ τὸ λύω-ἔλυσα) = δυσεντερία, ὄλονυχτία καὶ ὄλννυχτία = τελετὴ ἐν τοῖς ναοῖς δι' ὅλης τῆς νυκτός, προφητεία, οἱ προφητεῖες, συντελεία (συντελεία τοῦ αἰῶνος!), ἡ παρελήφθησαν ἐκ τοῦ Ζακυνθίου ἰδιώματος, οἷον παιδία ἐν τῇ φράσει *avanti* παιδία! ἦν οἱ ἀγοραῖοι τοὺς πολίτας ἐπὶ τὰ ὄνια καλοῦντες λέγουσι, καὶ ἐν τῷ φωτίες ἀναμμένες! ὅπερ ὡσαύτως οἱ ἀγοραῖοι ἀναφωνοῦσι κατὰ τὴν πώλησιν τῶν ὑδροπεπόνων δηλοῦντες οὕτω τὸ ἄγαν ἐρυθρὸν τοῦ καρποῦ χρῶμα. Ἀσυνίζητος ἀπαντᾷ ἡ κατάληψις -ια καὶ ἐν τοῖςδε, κολακεῖα, φιλονικία, ἀνοησία, ἀδιαντροπία (= ἀναισχυντία, ἀναιδεια), ὑποχονδρία καὶ ὑποκονδρία (καὶ ἄνευ τοῦ ν), ἀλλεγρία (*allegria*) καὶ μανικονία (*maniconia*), οὔτινος καὶ οἱ τύποι μανικονία καὶ μανικόνια εὐχρηστοῦσι. Τὸ δὲ ρητὸν *Cefalonia - malinconia* ὀλίγοι τῶν Κεφαλλήνων ἀγνοοῦσι.

Καιρὸς ἤδη νὰ μεταβῶμεν εἰς τὰ καθ' ἕκαστον τῆς τοιαύτης τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης ἐπιδράσεως, διότι ἐκ τούτου θὰ καταστῶσι φανεραὶ αἱ ποικιλώταται τῆς ἀνάμειξεως ὅψεις καὶ αἱ μεταβολαὶ καὶ παθήσεις τῶν παραλαμβανομένων λέξεων ἐν τε τοῖς φθόγγοις καὶ ταῖς καταλήξεσι καὶ τῇ σημασίᾳ. Ἐν τῇ ἐξετάσει τούτων ἀνάγκη μάλιστα νὰ ἐνθυμώμεθα ὅτι ὁ δανεισμός ἐγένετο ἐκ τοῦ προφορικοῦ καὶ τοῦ γραπτοῦ λόγου. Ἐνετοὶ ἦσαν οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς ἐπισήμου ἀρχῆς τῆς πλείστον χρόνον ἀρχαίας τῆς νήσου, οὔτοι δ' ἐλάλουν τὸ ἑαυτῶν ἰδιῶμα καὶ παρὰ τούτων τὰς λέξεις παρελάμβανον οἱ τῆς νήσου κάτοικοι, ὡς δεικνύει ἡ τελεία ἔλλειψις τῶν φθόγγων *ce, ci* (*tsehe, tschi*), ἀνθ' ὧν εἰς *tsi, tsi*, καὶ *g* (*gusto*), ἀνθ' οὗ γ, οἷον γοῦστο,

γουστάρω, τὸ σύμπλεγμα ρτ ἀντὶ λτ, σάρτος, σαρτάρω, σαρ-
ταδῶρος (Ἐνετ. sarto) ἀντὶ salto (Ἴταλ.), βα ἀντὶ gua, βάρδια
ἀντὶ guardia, βάρδα Ἐν. βάρδα Ἴταλ. *guarda*, que=κῆ ἀντὶ
que, dunkῆ ἀντὶ τοῦ Ἴταλικοῦ dunque κ. λ. π.

Τῆς Ἐνετικῆς τὴν ἐπίδρασιν μαρτυρεῖ καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀκραιφ-
νῶς Ἐνετικῶν λέξεων, ἐν αἷς αἰεὶ τηρεῖται ἢ τῶν Ἐνετῶν προφορὰ
ἀλλ' ἢ ὑπαρξίς πολλῶν στοιχείων ἀλλοτριῶν ὅπως τῆς Ἐνετικῆς, οἶον
τῶν μετοχῶν εἰς -ato, αἵτινες ἀείποτε ἐκεῖ συγκεκομμένοι ἐκφέρον-
ται, λέξεων καθαρῶς Τοσκανικῶν, πεβεράδζιο *beverragio*=
pourboire, σπιέρα=ὑαλος παραθύρου (Τοσκαν. *spera*=καθρέπτῆς
ὑαλος) καὶ τοῦτο ὅτι οἱ εἰς Ἴταλίαν πρὸς σπουδὰς μεταβαίνοντες
καὶ ἐκεῖ ἰκανὸν διατρίβοντες, πλείστοι μάλιστα οἱ εὐπορώτεροι ἀπὸ
νεαρᾶς ἡλικίας, οὐχὶ ἰδιώματι, πολλῶ δ' ἤττον τὸ Ἐνετικὸν ἀλλὰ τὴν
καθαρὰν Ἴταλικὴν ὠμίλουν καὶ ἐσπούδαζον, πείθει ἕκαστον ὅτι οὗτοι
ἐπανερχόμενοι οἴκαδε καὶ εἴτε ἀξιώματα λαμβάνοντες εἴτε ἐπιστή-
μην τιὰ ἀσκοῦντες ἐτήρουν καὶ εἰς τὸ ἰδιώμα μετέδιδον λέξεις τοῦ
γραπτοῦ καὶ καθωμιλημένου τῶν Ἴταλῶν λόγου. Ἐντεῦθεν γίνεται
δῆλον ὅτι καὶ ἢ Ἴταλικὴ καθόλου καὶ ἰδιώματι ταύτης ἢ Ἐνετικῆ
ἐπὶ τὴν γλῶσσαν τῶν Κεφαλλήνων ἐπέδρα ὥστε ἀνάγκη ἕκασταχοῦ
νὰ διαστέλλωνται τὰ Ἐνετικὰ τῶν Ἴταλικῶν.

Φθογγικαὶ παθήσεις.

Ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῶν φθογγικῶν παθῆσεων ἀνάγκη, ἐνθυμούμενοι
ὅτι εἰς δανεισμὸν οὐ μόνον ἢ καθόλου Ἴταλικὴ ἀλλὰ καὶ ἰδιώμα
ταύτης ἢ Ἐνετικῆ ὑπέκειτο, ν' ἀποχωρήσωμεν τὰ Ἐνετικὰ τῶν φθόγ-
γων συμπλέγματα καὶ τὰς λέξεις τὰς ἐκ τῆς Ἐνετικῆς εἰλημμένας,
καὶ τὰς διαφορὰς αὐτῶν ἀπὸ τῆς Ἴταλικῆς νὰ μὴ θεωρήσωμεν γεν-
νήματα τοῦ ἰδιώματος καὶ ἀναπτύξεις ἅς αἱ λέξεις ἐκείναι ἐν τῷ Κε-
φαλληνικῷ ἰδιώματι ὑπέστησαν, ἀλλὰ τῆς Ἐνετικῆς κληρονομίαν,
ἀφοῦ μάλιστα ἐν πολλοῖς τούτων οὐδὲν ἐβίαζεν εἰς μεταβολήν. Τὰ
συμπλέγματα *go*, *ga*, *gu* προφέρονται ἐν τῇ Ἐνετικῇ *γο*, *γα*, *γου*
καὶ καθόλου τὸ *g*=*γ* καὶ ἢ προφορὰ αὕτη τηρεῖται καθ' ἡμᾶς, ὅθεν
πάγα=μισθός (*paga*), παγάφ=πληρωφά (*pagare*), νεγότσιο=
ἐμπορία (*negozio*), ἀλάργα=μακρὰν (κατὰ τὰ πολλὰ εἰς -a ἐπίρ-

ρήματα, καλὰ, κακά, πάντα, ἄσχημα, ὠραία) καὶ ἀλάργου (κατὰ
τὸ ἐπάνου, κάτου) (*à largo*), γοῦστο=ἀπόλαυσις (*gusto*), γου-
στάρω=ἀπολαύω (*gustare*), γουστῶζος=ἄξιος ἀπολαύσεως (*gus-
toso*), γουλῶζος=λίχνος (*goloso*), γουλοζιτά=λιχνεία (*golo-
sità*), ἐν ᾧ γυβέρονο· ὡσαύτως γ προφέρεται ἐν ταῖς λέξεσι γρανά-
γιο=σιτοβολῶν (*granajio*), γιοῦστος=δικαίος, ἀκριβῆς (*giusto*),
καὶ ἐπίρ. γιοῦστο=ἀκριβῶς καὶ ἐν τῇ φράσει γιοῦστο καὶ γιοῦ-
στο ἐπὶ ἀγανακτήσεως, γόβος=κυφός (*gobbo*), γαρνίρω=ἔρτύω
(*guarnire*), γαρνιτοῦρα (*guarnitura*), γαραντίρω=ἀσφαλιζω
(*guarantire*), γιάτσο=πάγος (*giaccio*), γιατσάδα, γιατσιέρα=
ἀγγεῖον πάγου, κουράγιο=θάρρος, κουραγιάρω=παραθαρρύνω
(*coraggio*, *incoraggiare*), γιράρω=περιφέρω-ομαι καὶ δζιράρω
(*girare*), γράτσια=χάρις (*grazie*), γρατσιῶζος=ἐπίχαρις (*gra-
zioso*), δζόγια=χαρὰ μάλιστα μεταφορικῶς (*gioja*), σουγάρω=
ἀπορροφῶν τὸν χυμὸν διὰ θερμάνσεως, κάρτα-σούγαρα (*carta-
sugara*).

Τὰ συμπλέγματα *ca*, *co*, *cu*, *che*, *chia*, *cchia*, *chie*, ἔδωκαν
ἐν τῇ Ἐνετικῇ ἐνιαχοῦ *γα*, *γο*, *γου*, *κσε*, *κχα*, *κχι* καὶ οὕτως εἰς τὸ
καθ' ἡμᾶς ἰδιώμα μετεδόθησαν, δζογαδῶρος=παίκτης (*giuoca-
tore*), δζόγος=παίγιον (*giuco*), δζογάρω=παίζω τυχερὸν παίγ-
νιον (*giuocare*), δζογέτο=μικρὸν τυχερὸν παίγιον (*giochetto*),
σίγουρος καὶ σιγοῦρος καὶ σεγοῦρος=ἀσφαλῆς (*sicuro*), σι-
γουράρω=ἀσφαλιζω (*sicurare*), ἐπίρ. σίγουρα=ἀσφαλῶς, πάν-
τως καὶ σιγουραμέντε=βεβαίως (*sicuramente*), σιγουριτὰ καὶ
σιγουριὰ κατὰ τὰ πολλὰ εἰς -ià (*sicurtà*), σοφιγάρω (Ἐν. *sofe-
gar*, Ἴταλ. *soffocare*), κιάλε=μακρὸν τηλεσκόπιον (*occhiale*), κιά-
ρος=διαυγής, καθαρὸς (*chiaro*), κιαρίρω=ποιῶ τι διαυγές (ἐν ᾧ
Ἴταλ. καὶ *chiarare* *chiarire*), σκιέρτσο=ἀστεϊσμός (*scherzo*)
σκιερτσάρω=ἀστείζομαι (*scherzare*), ῥεβουρκιάρω=ῥυμουλκῶ
καὶ ῥιβουρκιάρω (*remorchiare* Ἴταλ. *rimorchiare*). Ἡ προ-
φορὰ ἄρα τῶν λέξεων τούτων μαρτυρεῖ τὴν ἐκ τῆς Ἐνετικῆς κατα-
γωγὴν αὐτῶν· ἀλλὰ τὸν ἐκ ταύτης δανεισμὸν σαφέστερον δεικνύουσι
λέξεις ἐξ ὧν δὲν δυνάμεθα ν' ἀποχωρήσωμεν συμπλέγματα φθογ-
γικὰ καὶ νὰ παρατηρήσωμεν ὡσπερ ἀνωτέρω ὅτι πανταχοῦ ἐνθα ἀπαν-
τῶσι ταῦτα ὁμοίως διετέθησαν, διότι αἱ τοιαῦται λέξεις δὲν παρέ-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

χουσι συστήματα φθογγικῶν συμπλεγμάτων, ἀλλὰ μεμονωμένας τηροῦσι τὰς παθήσεις καὶ ἀλλοιώσεις ἅς ὑπέστησαν ἐκ τῆς Ἑνετικῆς εἰς τὴν ἡμετέραν εἰσαχθεῖσαι, οἷον μανέστρα (Ἑν. manestra Ἴταλ. minestra), μανδολᾶτο (Ἑν. mandolato Ἴταλ. mandorlato), ἀλλ' εἶτα καὶ μεδουλᾶτο καὶ μαδολᾶτο, καὶ μάνδολα μάδολα, ἀβέρτος (Ἑν. avertio Ἴταλ. apperto), πλάνια, πλανιάρω (Ἑν. piana, pianare Ἴταλ. pialla, piallare), ρεδικολο (Ἴταλ. ridicolo) ὅθεν καὶ ῥῆμα εἰς -άρω, πόνσο (Ἑν. ponso Ἴταλ. polso), οὔρτιμο καὶ οὔλτιμο (καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Τοσκανικῇ γνωστὸν ὅτι ἐπέδωκε τὸ rt ἀντὶ lt, morto=molto), à là σκάγ. α ἐκ τοῦ Ἑνετικοῦ scaio=πλευρόν· καὶ λέγεται μὲν ἐν τῇ Ἴταλικῇ in ispalla (spalla), ἀλλ' ἀδύνατον ἐκ τούτου νὰ προῆλθε τὸ περὶ οὐ πρόκειται à la σκάγια.

Πᾶσαι αἱ γλῶσσαι, λέγει ὁ Ἰάκωβος Grimm, ἐν τῇ εἰσαγωγῇ εἰς τὸ Γερμανικὸν λεξικὸν σελ. XXVI, ἐφ' ὅσον ἀκμάζουσιν, ἔχουσιν ἔμφυτον ὁρμὴν νὰ ἀπειργασιν ἀφ' ἑαυτῶν τὰ ὄθνεῖα καὶ εἰσχωρήσαντα ταῦτα αὐθις νὰ ἐξωθῶσιν ἢ τοῦλάχιστον νὰ ἐξομοιωσὶ πρὸς τὰ οἰκεία στοιχεῖα. Οὐδεμία γλῶσσα κατῴρθωσε νὰ παραγάγῃ καὶ νὰ ἀναπτύξῃ ἅπαντας τοὺς φθόγγους, διὸ ἀπωθεῖται τοὺς ἀλλοτρίους, ἐπειδὴ αἰσθάνεται ἑαυτὴν ταρασσομένην ὑπ' αὐτῶν. Ἐὰν τυχὸν ξενικὸν ὄνομα ἐμπέσῃ εἰς τὸ φρέαρ γλώσσης τινός, περιδινεῖται ὑπὸ τῶν ὑδάτων αὐτῆς, ἕως οὐ προσλάβῃ τὸ χρῶμα τῆς γλώσσης ταύτης καὶ παρὰ τὴν ὄθνεῖαν αὐτοῦ φύσιν παράσχη ὄψιν λέξεως ἐθνικῆς (1).

Τὸ φθογγικὸν σύστημα γλώσσης τινός δὲν ταυτίζεται πρὸς τὸ φθογγικὸν σύστημα ἑτέρας· ἐντεῦθεν οἱ λαλοῦντες ὑποκαθιστῶσιν εἰς τοὺς φθόγγους τῆς ξένης γλώσσης τοὺς φθόγγους τῆς ἑαυτῶν· τούτου πείραν λαμβάνει πᾶς ἀρχόμενος νὰ μανθάνῃ ξένην τινὰ γλῶσσαν· οὗτος ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ τῶν φθόγγων ἐπὶ μακρὸν ἀμαρτάνει, μετὰ πόνου δὲ καὶ διὰ συντόνου προσοχῆς κατορθοῖ νὰ μιμηθῇ ὡς οἷόν τε ἀκριβέστερον τοὺς φθόγγους τῆς ξένης γλώσσης καὶ πολλάκις ἢ μίμησις εἶναι τελεία, πολλάκις ὅμως δι' ὅλου τοῦ βίου ἀμαρτάνει καὶ ἂν ἔτι τὴν ξένην γλῶσσαν καλῶς ἐκμάθῃ καὶ γνωρίζῃ. Ὁ λαὸς δὲν νομίζει τὸ πρᾶγμα τοῦ πόνου ἄξιον· ὅθεν σπανιώτατα παρα-

(1) Ἡ περιχοπὴ ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ Oscar Weise «Ein Versuch» τοῦ μεταφρασθέντος ὑπὸ τοῦ ἐμοῦ φίλου Γ. Γρατσιαίου.

λαμβάνονται ξένοι φθόγγοι καὶ ἔτι σπανιώτερον ἐπικρατοῦσιν οὔτοι καὶ καθολικεύονται. Καὶ ἐν τῷ Κεφαλληνιακῷ ἰδιώματι οὐχὶ διαφορὸν τι συνέθη· αἱ Ἴταλικάι λέξεις μεταβάλλονται τοὺς φθόγγους κατὰ τὸ φθογγικὸν σύστημα τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς καὶ τοὺς νόμους ταύτης· πᾶς ἀλλότριος τῆς Ἑλληνικῆς φθόγγος ἐκκρούεται· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐπίδρασις αὕτη ὑπῆρξε μακροχρόνιος, ἐτηρήθησαν ἐν πολλοῖς οἱ Ἴταλικοὶ φθόγγοι μάλιστα, ὥσπερ εἰκός, ἐν τῷ λόγῳ τῶν λογιωτέρων καὶ μετεβλήθησάν που ἐν Ἑλληνικαῖς λέξεσι φθογγικά συμπλέγματα κατὰ τὰ Ἴταλικά, οἷον ἐν τῷ βλαστημῶ, βλαστήμια βλάστημος τὸ στ ἀντὶ σφ ἐκ τοῦ Ἴταλικοῦ biestemmiare, ὡς διδάσκει ὁ σεβαστὸς μοι διδάσκαλος κ. Χατζιδάκις. Πλὴν ὅμως τῆς διαφορᾶς τοῦ φθογγικοῦ συστήματος φθογγικαὶ παθήσεις τῶν Ἴταλικῶν λέξεων ἐγένοντο ἱκαναὶ διὰ παρετυμολογίαν καὶ δι' ἀφομοίωσιν. Καὶ ἡ μὲν ἀφομοίωσις συνήθης ἐν τῇ καθόλου γλώσῃ μαρτυρεῖται ἐν ἄλλαις τε Ἴταλικάις λέξεσι καὶ ἐν ταῖςδε· ῥεμέδιο=μέσον θεραπευτικόν, θεραπεία (rimedio), τσαρκάρω=ἐρευνᾶ (cercare), τσάρκα=ἔρευνα (cerca), παντόφολλα (pantufolla), τσορότο=κηρωτὸν (cerotto), φηρίρω=δύο φά συγκρούω (ferire), γαραντίρω=ἐγγυῶμαι (guarentire)· ἡ δὲ παρετυμολογία, τὴν αἰτίαν ἔχουσα ἐν τούτῳ ὅτι ὁ λαὸς εἰς λέξεις ξένας ὑποβάλλει ἐννοίας ἄλλων λέξεων οἰκείων ἑαυτῷ πρὸς ἅς ἐκεῖναι φαίνονται ὅμοιαι κατὰ τὴν προφορὰν, ἐν ταῖςδε· φαγαθόντες, μετζαλῶνα, κομιδῶρο, στραβορδινάριος, ἀναμωρᾶδος, νεσοβιτά, κλαιμῆντες, στασσίνιο (στασσινάμεντο στασσινάρω).

Τὸ vagobondo=πλάνης παρεῖχε τῷ λαῷ πρόχειρον τὸ φαγεῖν καὶ ἀποτριβείσης πάσης ἐννοίας τοῦ vagare ἔλαβε τὴν σημασίαν τούτου καὶ κατ' αὐτὸ μεταβλήθην (v=φ) δηλοῖ τὸν ἀπλήστως καὶ ἀδίκως τὰ τῶν ἄλλων κατατρώγοντα, τὸν ἐπὶ βλάβῃ τῶν ἄλλων καὶ ἐξ ἀλλοτρίων τρεφόμενον. Τὸ mezzaluna=μῆνη διὰ τὰ γνωστότερα ἀλώνι, ἀλώνα, ἀλωνίζω παρέλαβε τὸν φθόγγον ω ἐν τῷ β' συνθετικῷ καὶ ἔδωκε τὸ μετζαλῶνα=ἔπαλις τείχους μνηοειδῆς, τὴν δὲ παρετυμολογίαν ἐπέτεινε μᾶλλον τὸ οὕτως ὠνομασμένον πρᾶγμα, ἔχον ἐπιφάνειαν ἐπιπέδου σχήματος καὶ ἀλωνίῳ ὅμοιον.

Τὸ κομιδῶρο ἴσχυροστον καὶ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ καταγωγὴν πομι-
ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

dōro, προσέλαβε τὸ κ κατὰ τὸ κολοκύθι, τὸ δὲ i, πληθ. pomi d'oro, διότι ὡς γνωστόν, ἡ λέξις ἐν τῇ Ἰταλικῇ εἶναι pomo d'oro.

Ἐν τῇ λέξει straordinario εὐχερῶς πάνυ ἀνεῦρεν ὁ λαὸς τὰ στραβός, στραβὸ καὶ κατὰ τοῦτο ἐσχημάτισε τὸ ἐπίθετον στραβορδινάριος -α -ο καὶ ἐπίρρημα στραβορδινάρια ἀποδοὺς ἅμα συγγενῇ πρὸς αὐτὸν ἔννοιαν=οὐκ ἐπίκαιρος, ἀνάποδος.

Τὰ innamorarsi, innamorato παρητυμολογήθησαν πρὸς τὴν πρόθεσιν ἀνά —, ὅθεν ἀναμωράρομαι, ἀναμωρᾶδος=ὄλως τινὶ ἀφωσιωμένος. Διὰ τὴν πρόθεσιν πρὸς μετεβλήθη τὸ presso à poco εἰς προσαπόκου, τὸ δὲ οὐ διὰ τὰ λοιπὰ ἐπιρρήματα εἰς -ου ἀπάνου, κάτου κ.τ.τ., =περίπου, οὐκ ἀκριβῶς, ὡς ἔγγιστα, καθ' ὑπολογισμόν.

Τὸ elemente παρὰ τὸ κλαίω ἀπέβαλε τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ σημασίαν λεγόμενον περὶ ἀνθρώπου μεμψιμοιροῦντος καὶ κακοτρόπου.

Τὸ tremountāna (tramontana) παρητυμολογήθη πρὸς τὸ τρέμω οἶονεὶ τρέμουσα.

Ὁ φθόγγος o τοῦ novità παρήγαγεν ἕτερον so παρὰ τὸ νεός, ὅθεν νεοβιτά. Ἦκουσα δὲ ποτε καὶ ἀναaggravizione=ἔμστος κατὰ τὸ ἀνακατοῦρα, ἀναγοῦλα, τοῦ ἰταλικοῦ ὄντος aggravazione.

Παρὰ τὸ ἀππαρτενίρω=ἀνήκω λέγεται παρατατικός ἀππαρθένευε παρὰ τὸ γνωστότερον παρθένα, παρθένος.

Παρετυμολογία ὡσαύτως πρὸς τὸ σταύρωμα, σταυρώνω τὰ Ἰταλικά assassinio, assassinamento, assassinare μετέβαλεν ἐν τῇ διαλέκτῳ εἰς τὰ στασσίνιο, στασσινάμεντο, στασσινάρω (παρὰ ταῦτα ὅμως λέγεται καὶ ἀσσασσινάρω, ἀσσασσίνος).

Οἱ φθόγγοι καθ' ἕκαστον

Ὁ φθόγγος b ἔμεινεν ἀμετάβλητος συμπεσὼν τῷ ἀντιστοίχῳ τοῦ ιδιώματος, ἐν ᾧ οὐδὲν ἔχνος ἔρρινου, εἶναι ἄρα καθαρῶς ἐκκροτικός χειλικὸς φθόγγος, βάσταρδος (hασταρδεύω, hασταρδέλλι), hαr-boῦta, hαrβέττα, hονῶρα, hονπέζο (καὶ παρὰ τοῦτο καλὸ πέζο ἐπιρρηματικῶς ἐπὶ τῶν καλῶς ἐσταθμισμένων ὀνίων), ἄbbonāτος, hέστιας, Βιζόνιας (παρεπώνυμον ἐκ τοῦ bisogna=ἀνάγκη, ἐνδεια), ἔbετες=βλάξ, ἰbβετσιάες, ἄbbito=ἰσθῆς, hελλέτσα, hούρλα, hουρλάντες, hουρλάρω, hίρba, hιρhάντες, ἄbουζο,

hουκκοῦνι (boccone=τεμάχιον), hοτέγα, hοrδέλλο, Doub-blῶνι (dobblone), débole (ὡς οὐσιαστικὸν μόνον, τὸ débole=τὸ ἀσθενές μέρος, π. χ. τὸν ἔγγιαζε ἔς τὸ débole=τὰ καιρία). Τὸ ὄ ἀνεπτύχθη ἐν δυσὶ λέξεσιν, καθ' ὅσον ἐγὼ γινώσκω, ἐκ τοῦ p διὰ Sandhi, ὁ hόντες=ἡ γέφυρα (ponte), ἡ hουνιά (pugno)=τὸ διὰ τῆς πυγμῆς πλήγμα. (Τὸ b τοῦ hάλλα πιθανώτερον ἐκ τοῦ γαλλικοῦ halle, διότι τότε θὰ εἶχομεν καὶ hαδέλλα (padella) καὶ hάγα (paga) καὶ hαντόφολλα (pantufolla) καὶ ἄλλα ὅμοια). Ἐνιαχοῦ τὸ p ἐξέβαλε τὸν φθόγγον b οἷον πεβεραράτζιο=beverraggio, ἡ πανδιέρα (bandiera). Ἐν ταῖς λέξεσι μόντζος, μάγος, μανγάδα τὸ μ προῆλθεν ἐκ τοῦ h, πρβλ. τὰ ἰταλικά hoggio, hango.

Τὸ d εἶναι καθαρὸς ἐκκροτικός ὀδοντικός ἄνευ ἔρρινου n, οἷον dou-gāna (dogana), ἄdίο, débole (το), διηγράτσια, δισπεραδος, πάσσο-dόπλιο, dουέτο καὶ πληθ. dουέττα (ἃ dουέττα ἐπιφώνησις ἐπὶ κωμικῆς τινος καὶ γελοίας πράξεως), ἡ ἴhede, διλεττάντες, dολτσέτσα, dούρος, dουρέτσα κ. ἄ. π. Ἐνιαχοῦ ὁ φθόγγος οὗτος ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ ὄ, οἷον ἰνκόμοδο -a (incomodo), δισένιο (ἀλλὰ καὶ δισένιο), τάρδι (κατὰ τὸ βράδν;) =ὄψι καὶ ταρδίρω=βραδύνω, κουστωδίτο=ἐπιτήρησις, φυλακή, εἶτα δὲ ἀγγελία (ἡ ἰταλικὴ μετοχὴ custodito ἐτρέπη εἰς οὐσιαστικόν), ἄbα-dάρω=προσέχω τὸν νοῦν, λαμβάνω ὑπ' ὄψιν (badare). Τὸ ἄ προυτάχθη ἐνταῦθα ὅπως ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς ἀσκολαίνω κ. τ. ὄ., περὶ ὧν κατωτέρω. Φαστίδιο (fastidio), ῥεμέδιο (rimedio), βάσταρδος (bastardo), δεούτελο (disutile), βάρδια, κουάρδο, διαφεντεύω (παρετυμολογία πρὸς τὸ διά), δεττῶρος καὶ δοττῶρος, παδέλλα. Αἱ λέξεις οὕτως ἠχοῦσιν ἑλληνικώτερον· παρατηρητέον δ' ὅτι ἡ ἀντικατάστασις αὕτη τοῦ d συμβαίνει ἐν μέσῃ τῇ λέξει καὶ τὸ πλεῖστον ἐν ἀτόνῳ χώρῳ καὶ ἐν ἀρχῇ ὀνομάτων ἀλλ' οὐδετέρου γένους, ὥστε ἐν τούτοις δι' ἔλλειψιν Sandhi (πρβλ. τὴν dougāna, τὴν dουρέτσα, τὸν dούρο, τὸν δισπεραδο) οὐδὲν ἐβοήθει εἰς τήρησιν τοῦ d, ἐντεῦθεν ἡ τροπή.

Ὁ φθόγγος t προφέρεται ὡς ὁ ἀντίστοιχος Ἑλληνικός, πάσχει δὲ ὅσας καὶ ἐκεῖνος παθήσεις, οἷον μετὰ τοῦ n ἰσοῦται τῷ d ἐν Sandhi, τῇ dόμβολα ἀλλὰ ἡ τόμπολα, τῇ dόρσα ἀλλὰ ἡ τόρτσα, τὸ daππετσιέρι ἀλλὰ ὁ ταππετσιέρις, τὸ diμονιέρι ἀλλὰ ὁ τιμο-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

νίερισ, τὸ διράντι ἀλλὰ ὁ τιράντις, ἐνίοτε καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς λέξεως *adēna*=*antenna*, ἐνδιτὰ=*entità* ἀλλὰ τοῦτο σπανιώτατον ὡς δεῖκνυται ἐκ τῶν ἐπομένων ἐν οἷς τὸ σύμπλεγμα *nt* ἀεὶ ντ, τραταμέντο, ἀττέντος, κάντο, κόντες, κόντρα, κοντροάστο, κοντροάττο, φάντες, φαλλιδιμέντο, ἰνταβολάρω, κοντραπέζω, κοντραπεζάρω, κοντραπέλο, ἀ μέντε (*βαίνει* ἀ μέντε = ἐννοεῖ), σιγουραμέντε.

Ἐν ταῖς μετοχαῖς εἰς *-ato -ito* τὸ *t* ἐτρέπη εἰς *δ*, λασκαῶδος, δίσπεραῶδος, κουστουπαῶδος, προβαῶδος (κερατᾶς προβαῶδος = κεκηρυγμένος, ἀνεγνωρισμένος), πλανιαῶδος, λουστραῶδος, σοφιγᾶδος, φαλλιδος, ἱμβετσιλλιδος· καὶ ἐν τοῖς οὐσιαστικοῖς εἰς *-tore* ὁμοία ἐγένετο τροπή, κανταδῶρος, δζογαδῶρος, ταγιαδῶρος, φουμαδῶρος (οὕτως ἀπαντᾷ ἡ κατάληξις καὶ μεθ' ἑλληνικῶν θεμάτων σπυμαδαδῶρος, στοιθαδῶρος, περιῶν κατωτέρω), ἀλλὰ παρὰ ταῦτα σπεκουλατῶρος, πρεκουρατῶρος, δετῶρος. Ὅμοιαν τροπὴν τοῦ *t* εἰς *δ* ἐν τῷ ῥήματι *patire* παδίρω = πάσχω τὰ πάνδεινα καὶ τῷ οὐσιαστικῷ *moneta* μονέδα.

Περὶ τοῦ *c, g, che, chi* κ.τ.λ. εἶπομεν ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ. Οἱ λοιποὶ *f, l, m, n, p* κ.τ.λ., *a, e, i, o, u* συμπεσόντες τοῖς ἀντιστοιχοῖς Ἑλληνικοῖς προφέρονται ὅπως οὗτοι.

Αἱ ἐν τοῖς τύποις ἀλλοιώσεις τῶν Ἰταλικῶν λέξεων

Εἶναι γνωστὸν ὅτι, ἵνα μὴ λέξις τις ξένη εἰς τὸ γλωσσικὸν τῶν λαλούντων αἰσθημα προσπίπτῃ, ἀνάγκη μάλιστα πάντων νὰ ἐξομοιωθῇ πρὸς τὰς πολλὰς τῆς προσλαμβανούσης γλώσσης ἢ τοῦ προσλαμβάνοντος ἰδιώματος κατὰ τοὺς τύπους. Καταλήξεις ξένου ἰδιώματος δὲν ἀνέχεται τὸ γλωσσικὸν τῶν λαλούντων αἰσθημα, διότι αὗται εἶναι διαρκεῖς μάρτυρες τῆς ὀθνείας τῶν λέξεων καταγωγῆς. Ἐννοεῖται ὅτι καὶ ἐνταῦθα, ὥσπερ ἐν πάσῃ γλωσσικῇ ἐνέργειᾳ συμβαίνει· τὸ πρᾶγμα ἀσυνειδήτως καὶ ἀνεπιγνώστως, τὴν δ' ἀρχὴν αὐτοῦ ἀνευρίσκομεν ἐν αἰτίοις ψυχολογικοῖς. Τὰς ξένας καταλήξεις ἀφομοιοῦσιν οἱ λαλοῦντες πρὸς τὰς καταλήξεις τοῦ ἑαυτῶν ἰδιώματος· καὶ πολλαχοῦ μὲν ὅλως ταύτας ἐκβάλλουσι καὶ διὰ τῶν οἰκείων αὐτοῖς ἀντικαθιστῶσι, πολλαχοῦ δὲ κατὰ μέρος μόνον μεταβάλλουσι.

Ἡ ξένη κατάληξις παραμένει μόνον, ἂν εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν ἰδίαν. Ὅταν ὅμως ἡ ἀνάμειξις εἶναι μεγάλη καὶ πολλοὶ ξένοι λέξεις εἰσάγονται ἀποτελοῦσαι συστήματα ἐν τῷ γλωσσικῷ τῶν λαλούντων αἰσθηματι, δυνατόν νὰ τηρηθῇ καὶ ἡ ξένη κατάληξις ἀμετάβλητος ὡς συνέβη ἐν τοῖς εἰς *-e* ὀνόμασι ἢ *féde* (*fede*), τὸ *móbile* (*mobile*) κ. ἄ.

Τὰ οὐσιαστικὰ *-a, forza, premura, fiera, bestiallità, securità, scrofa, posta, burla, opera* καὶ τὰ ὅμοια, ἐπειδὴ συνέπεσον πρὸς τὰ θηλυκὰ εἰς *-a* (*la cima* = ἡ τσίμη) ὦρα, βία, νύχτα, σπούδα, ζέστα, φλόγα οὐδὲν ἠνάγκαζε νὰ μεταβάλλωσι τὴν κατάληξιν· ἀλλ' εἶναι γνωστὸν ὅτι πολλὰ τῶν εἰς *-a* εἶναι γένους ἀρσενικοῦ, ἐπειδὴ δὲ τιαυτὴν κατάληξιν ἀρσενικῶν ὀνομάτων δηλωτικὴν δὲν ἔχει ἡ νεωτέρα ἡμῶν γλῶσσα, χαρακτήρ δὲ τῶν ἀρσενικῶν πάντων εἶναι τὸ *-ς*, τὰ τιαυτὰ ὀνόματα εἴτε ἀρχικῶς ἦσαν γένους ἀρσενικοῦ εἴτε παραληφθέντα ἐνεῖχον ἀρσενικοῦ ἐννοίαν προσέλαβον *-ς*, οἷον ὁ *ducas* (*duca*), ὁ *héstias* (*bestia*), ὁ *kanáγias* (*canaglia*).

Τῶν εἰς *-o* τινὰ μὲν οἱ λαλοῦντες ἤσθάνοντο ὡς ἀρσενικά καὶ ἐξομοίωσαν ἀπὸ τῆς αἰτιατικῆς μάλιστα ὀρμηθέντες πρὸς τὰ ἀντίστοιχα εἰς *-ος* τοῦ ἰδιώματος, ὁ *σκολάρος* (*scolaro*), ὁ *μαέστρος* (*maestro*), ὁ *ποῦντος* (*punto*), ὁ *σάρτος* (*salto*), ὁ *δζόγος* (*giuoco*), ὁ *βάσταρδος* (*bastardo*), εἰς τινὰ δ' ἀπέδιδον οὐδετέρου ἐννοίαν καὶ οὐδεμία ἐν αὐτοῖς ἐγένετο μεταβολή, συνέπεσον δ' οὕτω τοῖς εἰς *-o* οὐδετέροις, τὸ *στρέπετο* (*strepito*), τὸ *μιράκουλο* (*miracolo*), τὸ *ἀἷτο* (*abitto*) κ.λ., τινὰ δὲ τηρήσαντα τὸ *-o* ἐγένοντο οὐδέτερα, καίτοι ἡ ἐννοία αὐτῶν ἦτο ἀλλοτρία τοῦ γένους τούτου, τὸ *πόπολο* (*popolo*), ἐν ᾧ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ὁ λαός, ὁ κόσμος, ἔδει λοιπὸν νὰ εἴπωμεν ὁ πόπολος, ὥστε ἡ ἐπικράτησις τῆς Ἰταλικῆς καταλήξεως ἐπήνεγκε καὶ τοῦ γένους τὴν μεταβολήν.

Τῶν εἰς *-e* ἄλλα μὲν προσλαβόντα τὸ *-ς* ἐμφαίνουσιν ὀνόματα ἀρσενικά, ἄλλα δὲ ἐτρέπησαν εἰς *-ας* καὶ *-ο*, ἄλλα δὲ εἰς *-ι*, ἄλλα δ' ὥσπερ ἀνωτέρω παρετηρήσαμεν, οὐδόλως μετεβλήθησαν, οἷον *σπετσιέρης*, *καρροτσιέρης* (*corroziere*), *μπαρμπιέρης* (*barbiere*), *καποσάντες* (εἶδος ὀστρέου· πληθ. οἱ *καποσάντες*), *ἀγιουτάντες* (*ajutante*), *κόντες* (*conte*), *βόντες* (*ponte*), *ὀφφισιάλες* (*officiale*), *πρίντσιπας* (*principe*), τὸ *κριμινάλι* (*criminale*) = κα-

κουργοδικεῖον, τὸ σερβιτσιάλε (serviziale)= κλυστήρ, τὸ μόβιλε (mobile=τὰ ἐπιπλα (1), τὸ σέττε (sette)· οὕτω καλεῖται ἡ βραχυτέρα πτέρυξ παντὸς οἰκοδομήματος ἀπὸ τοῦ σχήματος, ὅπερ δι' αὐτῆς λαμβάνει τὸ οἰκοδόμημα οἰοῦναι 7· τὸ ἀτυχεῖν (accidente), τὸ κιάλε (occhiale) (ἐκπτώσις τοῦ ο διὰ τὸ ἄρθρον)· ἡ κόρτε (corte)=la cour, μοῦ κάνει τὴ γόρτε=me fait la cour, ἡ φέδε (fede), τὸ λενιάμε καὶ λενιάμι (legniamе), τὸ ἀμόρε (amore), ἡ δόζε καὶ ἡ δόζα=δόσις, ὠρισμένη ποσότης φαρμάκου, τὸ φινάλε (finale), τὸ πρεζέντε (presente)=ἡ παρουσία, οἶον πᾶμε νὰ δώσουμε τὸ πρεζέντε=πᾶμε νὰ δώσουμε τὸ παρόν, τὸ φιόρε (fiore)· τὸ δεούτελο (disulite) κυρίως=ἀνωφελής, ἄχρηστος εἶτα δὲ βλάξ· αὐτὸς εἶναι ἓνα δεούτελο.

Τὰ Ἰταλικά ὀνόματα, ἀφοῦ ἐξωμοιώθησαν ἐν τῷ ἐνικῷ ἀριθμῷ πρὸς τὰ ἑλληνικά, τὸν πληθυντικὸν ἐσχημάτισαν κατὰ ταῦτα, εἰς τὸ γλωσσικὸν τῶν λαλούντων αἴσθημα ἦσαν συνειδητὰ ὡς ὀνόματα Ἑλληνικά· τὸ φόρτσα, πρεμούρα κ.τ.λ., κάζο, ἄβιτο κ.λ.τ., δζόγος, βάσταρδος κ.τ.λ. οὐδόλως διέφερον τοῦ ὦρα, βία, ζέστα, μῆλο, ῥόδο, φίλος, ἄγουρος, ὅθεν οἱ λαλοῦντες ἐλευθέρως ἐχώρησαν ἐπὶ τὸν σχηματισμὸν τοῦ πληθυντικοῦ (2) οἱ φούριες, οἱ φόρτσες, οἱ φιέρες, οἱ σκολάροι, οἱ βέστιες, οἱ κανάγιδες, οἱ σάρτοι, οἱ δζόγοι, οἱ βάσταρδοι, τὰ ἄβιτα, τὰ κάζα, τὰ μιράκουλα, τὰ δοκουμέντα, τὰ μότα, τὰ ἀμόρια, τὰ φιόρα (τὸ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ εὐχρηστον φιόρια εἶναι ἀλλότριον τοῦ ιδιώματος), οἱ κόντιδες, οἱ βόντιδες, οἱ ὀφφισιαλαῖοι κ.τ.τ.

Εἶδομεν ἀνωτέρω ὅτι πολλὰ εἰς-ε ἔμειναν ἀμετάβλητα ἐν τῷ ἐνικῷ ταῦτα ἠσθάνοντο οἱ λαλοῦντες ὡς ὀνόματα ξένα, διὸ καὶ εἰς οὐδεμίαν ὑπήχθησαν μεταβολὴν ἐν τῷ πληθυντικῷ τὰ μόβιλε, τὰ κάβολε, τὰ κιάλε κ.ἄ. Καὶ τὰ ἐπίθετα ἀφωμοιώθησαν πρὸς τὰ τῆς νεωτέρας ἡμῶν γλώσσης· λήγουσιν ἄρα εἰς -ος -α (n) -ο, σέγουρος-η-ο, κιάρος-α-ο, σκουῖρος-α-ο, ἀτέντος-α-ο, πρῖμος-α-ο, γουλῶ-

(1) Ἡ λέξις ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ φράσει τὸ μόβιλε καὶ στάβιλε (mobile e stabile=κινητὴ καὶ ἀκίνητος οὐσία)· λέγεται δὲ καὶ μετὰ χλεύης περὶ προικὸς μάλιστα, σπανιώτερον δὲ περὶ περιουσίας οὐδενὸς λόγου ἄξιας, οἷον ἔφαε τὸ μόβιλε καὶ στάβιλε=κατεσώτευσε τὰ ὄντα.

(2) Ἀναλογία καὶ ἀμοιβαία τῶν ὀνομάτων ἐπ' ἄλληλα ἐπίδρασις παρήγαγε καὶ ἐν τούτοις ὡσπερ καὶ ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς, ποικιλωτάτους τοῦ πληθυντικοῦ τύπους.

ζος-α-ο, σκερτσιῶζος-α-ο, ὀρδινάριος-α-ο, φρέσκος-α-ο, Ἴντονάτος-α-ο, φάρτσος-α-ο, φαλλῖδος-α-ο κτλ.

Τὰ ῥήματα πάντα κατὰ τὸ ἀ ἐνικὸν πρόσωπον τῆς ὀριστικῆς λήγουσιν εἰς -ομαι· cercare τσαρκάρω καὶ τσαρκαρεύω=ἐρευνῶ, gustare γουστάρω=ἀπολαύω, strapazzare στραπατσάρω=κακῶς ποιῶ, fallire φαλλίρω (μεταβατ. καὶ ἀμεταβατ.) χρεωκοπῶ, stupire στουπίρω=θαμβοῦμαι, ferire φιρίρω=συγκρούω δύο ὄψα, stabilire σταβιλίρω=ἰδραῖω, fornire φουρνίρω=προμηθεύω, crescere κρεσέρω ἀμετ.=περισσεύω, μεταβατ.=αὐξάνω, scrivere σκριβάρω=θαμὰ καὶ κακῶς τῇ γραφῇ χρωμαι, godere γουδέρω, ἀπολαύω, reggere ῥεγγέρω=κυβερνῶ, διευθύνω. (1)

(1) Σπρετσάρω=καταφρονῶ, σκιερτσάρω=ἀστεϊεύομαι, κοστάρω=ὑποφέρω, κοστάρωμαμαι=ὑποφέρωμαι, impetσίλλιρω=ἀποβλακοῦμαι, φουμάρω, λασκάρω=χαλαρῶ, φιορίρω=ἀκμάζω, στονάρω=ἄδω παρὰ τόνον, ἀβαδάρω=λογίζομαι, καντάρω=ἄδω, κοντάρω=διηγοῦμαι, κοντραστάρω=ἀντιλέγω, κολωράρω=χρωματίζω, φουδάρω=ἀγκυροβολῶ, ρεδέρω=ἔμψ, ἱμπονέρωμαι=ἐπιβάλλω, τσιρκουλάρω=περικλείω, σοδρανίζω, ποτζάρω, ὀρτσάρω, κρεπάρω=συντρίβομαι, ποντάρω περὶ τοῦ κυνὸς στρεφομένου ἐπὶ τὸ θήραμα, προτεστάρω-ομαι=διαμαρτύρομαι, μαρτελλάρω=βασανίζω, φερμαρῶ=συγκρατῶ, βασάρω=χαμηλῶν ἀρρεστάρω=συλλαμβάνω, κουστουπάρομαι=κρυολογιῶμαι, ἀνκοράρω=ἀγκυροβολῶ καὶ μεταφορικῶς ἐν ἀσφαλεῖα γίγνομαι (τώρα ἀνκοράριες=νῦν ἐξησφαλισθῆς), τσερκιάρω=διὰ στεφάνης περικλείω (ἐπὶ τῶν βυτίων), κουμαδάρω=ἐξουσίαν ἔχω, βαλλάρω ἰταλ. imballare=far un ballotto, βαλλάρω=danser, ποσσεσδάρωμαι (impossessarsi), τσεδέρω=ὑποχωρῶ, ἐνδίδω, κιαρίρω=διαυγῆ ποιῶ καὶ διαυγῆς γίγνομαι, σοφτιγάρω (soffocare Ἐν. sofegār), φορτσάρω=ἐνδυναμῶ, ἐνισχύω, φορτσάρομαι=ἐντείνω τὰς δυνάμεις μου, λεμεντάρωμαι (lamentare)=παραπονοῦμαι, βουρλάρω=ἀστεϊεύομαι, πλανιάρω=λεῖον ποιῶ (Ἰταλ. piallare, Ἐν. pianare), ῥεουσίρω=προκόπτω, μιράρω=στοχάζομαι, ῥεδικολάρω=γελοῖον ποιῶ (ἐν τῇ Ἰταλ. οὐστ. ridicolo, ἐν τῇ Ἐν. ridicolo), σονάρω=παίζω μουσικὸν ὄργανον, λουστράρω=στιλβῶ, φινίρω μετ. καὶ ἀμετ.=περατῶ, φινάρω (παρὰ τὸ φίνος=λεπτὸς), προδάρω=δοκιμάζω, ποστάρω=παραδίδω εἰς τὸ ταχυδρομεῖον, σβιδάρω (sfida)=προκαλῶ, ἀππλουσίρω=χειροκροτῶ, παιδίρω=ταλαιπωροῦμαι, σερβίρω=ὑπηρετῶ, ἀβανδονάρω=ἐγκαταλείπω, στουδιάρω=σπουδάζω, बातινάρω (patina patinare), φαρτσάρω=ἐν τῇ ᾧδῃ ἐξέρχομαι τοῦ τόνου, φαλλάρω=σφάλω, φαβρικάρω, Ἴνσουλτάρω=ὑβρίζω, κακῶς ποιῶ, λασκάρω=χαλαρῶ, τασκάρω (intascare) διστιλλάρω=διυλίζω, φρεσκάρω-ομαι (rifrescare καὶ rafrescare), μοστράρω=ἐπιδείκνυμι, καλουμάρω=χαλαρῶ κάλων καὶ καλμάρω μετ. καὶ ἀμετ.=πραῦνω, πασσάρω=διεδιάζω, ἀβαντσέρνω καὶ ἀβαντσάρω παρὰ τὸ avanzo=περίσσευμα=ἔχω λαμβάνειν, κατσάρω (caccia, cacciare)=ταχύνω τὸ βῆμα, βαδίρω=ἐντείνω τὰς δυνάμεις μου, κουράρω=νοσηλεύω, ρεβουρκιάρω=ρυ-

Τὸ ῥῆμα μετὰ τὴν πρόσληψιν τῆς καταλήξεως -ω -ομαι ἐσχημάτισε τοὺς τύπους πάντας κατὰ τὸ ῥῆμα τῆς νεωτέρας ἡμῶν γλώσσης, στραπατσάρω -εις -ει κ. τ. λ. ἐστραπατσάριζα -ες -ε, ἐστραπατσάραμε-ατε-ανε, ἐστραπατσάρισα-ες-ε κ.τ.λ., θὰ στραπατσάρω-ης-η κ.τ.λ., στραπατσάρουμαι-σαι-ται κ.τ.λ. θὰ στραπατσαριστῶ-ῆς-ῆ κ.τ.λ., ἐστραπατσαρίστηκα-ες-ε κ.τ.λ., σεγουράρω, ἐσεγουράριζα, ἐσεγουράρισα, θὰ σεγουράρω, σεγουράρομαι, ἐσεγουραριζόμουνα, ἐσεγουραρίστηκα-ες-ε κ.τ.λ. θὰ σεγουραριστῶ, κρεσέρω, ἐκρεσέριζα, ἐκρεσέρισε, θὰ κρεσέρω κ.τ.λ. κ.τ.λ. Ἡ ἀφομοίωσις ἄρα πρὸς τοὺς Ἑλληνικοὺς τύπους πλήρης. Ἐξαίρεσιν ἐν τούτοις ἀποτελεῖ μόνον ἡ παθητ. μετοχή πολλῶν ῥημάτων, ἣτις ἀποσχιθεῖσα τοῦ ῥήματος παρέμεινεν ἐν τῷ ἰδιώματι, καὶ ταύτης οἱ λαλοῦντες συνείδησιν ἔχουσιν ὡς ἐπιθέτου, φαλλίδος, σολεντᾶδος, στραπατσᾶδος, νιπενιᾶδος, μολλᾶδος, λασκᾶδος, σοφιγᾶδος, κ.τ.λ.

Προθέσεις καὶ ἐπιρρήματα εἶναι αἱ ἥττον παραλαμβανόμεναι λέξεις ἐν πάσῃ γλώσσῃ ἢ συνεκφορὰ αὐτῶν μετ' ἄλλων καὶ μάλιστα τῶν προθέσεων κωλύει τὸν ἀποχωρισμὸν αὐτῶν καὶ τὴν χρῆσιν ἐν τῇ ἑτέρᾳ γλώσσῃ καθ' ἑαυτάς, ἀλλ' ὅμως καὶ ἐνταῦθα ὁ δανεισμὸς μέγας, διὸ καὶ προθέσεις καὶ ἐπιρρήματα καὶ ἐπιρρηματικαὶ ἐκφράσεις ἄλλαι μὲν φθογγικῶς μεταβεβλημέναι, ἄλλαι δ' ἀμετάβλητοι ἐπεκράτησαν εἴτε κειχωρισμέναι εἴτε ἐν τῇ συνεκφορᾷ μετ' ἄλλων λέξεων, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῶν ἐξῆς παραδειγμάτων· ἡ πρόθεσις *per* διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐκφράσεων ἐν αἷς ἀπῆντα, κατωρθώθη νὰ συνταχθῇ μετ' οὐσιαστικοῦ Ἑλληνικοῦ, οἷον οὔτε *per* ἰδέα=οὐδὲ πόρρωθεν· ἐννοεῖται ὅτι ἡ τοιαύτη χρῆσις εἶναι σφόδρα περιορισμένη· ἀλλ' ἕτερόν τι ἐν τούτοις συνέβη· πολλάκις ἐπιρρηματικῆς τις ἐκφρασις περιέχουσα πρόθεσιν ἐκφέρεται μετὰ προθέσεως Ἰταλικῆς διαφόρου τῆς ἐν τῇ δανειζούσῃ γλώσσῃ, ἰνσέριο ἰταλ. *sulserio*, à la σκάγια ἰταλίστι *in ispalla* (τὸ ἰ ἐνταῦθα εὐφωνικόν, Ἰταλ *spalla*=ὤμος καὶ

μουκῶ, τσικάρω=πληρῶ μέχρι στεφάνης (τοῦτο ἀνύπαρκτον ἐν τῇ Ἰταλικῇ καὶ τῇ Ἑνετικῇ), κοντραστάρω=ἀντιλέγω, ἀσσασσινάρω=βασανίζω, ληστεύω, βιτσιάρω μετ. καὶ ἀμετ., στιμάρω=σέβωμαι, τραττάρω, κοροττάρω=πενθῶ τινά (παρὰ τὸ οὐσ. *corotto*) σπιδιάρω=*spedire*, στουπίρω=θανυμάζω καὶ ἄλλα πολλά,

ἐνετ. *sciao*=πλευρόν· à βούρλα, ἐν φῖ ἰταλ. *da bourla* κ.τ.λ. *In punto* ἰ ποῦντο=ἀκριβῶς τί ὥρα εἶναι; εἶναι τρεῖς ἰ ποῦντο, à *segnio* ἀσένιο (εἶναι ἀσένιο=εἶναι ἐντριβής), *da capo* δακάπο=αὐθις, à *touto costo* τοῦτο κόστο=ἐπιμόνως, ἀντι πάσης θυσίας (θέλει τοῦτο κόστο νὰ φύγη=ἐπιμένει νὰ φύγη), *per forza* περφότσα διὰ τῆς βίας, *da conte* δακόντε=ἡγεμονικῶς (τῆ βερνάει δακόντε=ζῆ ἡγεμονικῶς), ἀπέττου=*par coeur*, (τὸ ἐπίρ. ἔλαβε τὴν κατάληξιν -ου κατ' ἀναλογίαν τῶν εἰς ου ἐπιρρημάτων κάτου, ἀπάνου, τοῦ κάκου, τοῦ βρόντου· κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τὸ à *largo* παρὰ τὸν τύπον ἀλάργα (κατὰ τὰ πολλὰ εἰς α καλὰ, κακά, στραβὰ κ.τ.τ.) παρέχει καὶ τὸν τύπον ἀλάργου=μακράν), à *posta* ἀπόστα καὶ *zaposta*=ἐπιτήδες, *bonora*, *bonori*, *bonoris* καὶ *abonora*, *abonori* *abonoris*, κατ' ἀναλογίαν δὲ τοῦ τὸ πρῶτῃ *tabori*, *tardi* *tardi* καὶ *tardi*=ὄψέ, *piuttosto* πιτόστο=ἀλλὰ μᾶλλον, κάλλιον εἰπεῖν, *piano* πιάνο=ἡρέμα, *in vece* ἰνβέτσε=*au lieu de*, à *proposito* ἀπροπόζιτο (ἀπροπόζιτο δὲ μοῦ λῆς=καὶ δὴ οὐ λέγεις μοι), à *cavallo* καβάλλα, à *scarso* περὶ πραγμάτων ἄτινα ὠνεῖται τις εἰς τιμὴν κατωτέραν τῆς πραγματικῆς οἰοεῖ λιποβαρῆ, φόρα-μάσκαρα (ἐπαρουσιαστίκαμε φόρα-μάσκαρα=ἀναφανδόν), σέντσα βούρλα καὶ δασένιο (τοῦ ἐμίλνσα σέντσα βούρλα καὶ δασένιο=ὠμίλησα πρὸς αὐτὸν ἄνευ περιστροφῶν), à *mente* ἀμέντε (βαίνω ἀμέντε=ἐννοῖαν λαμβάνω). Παρὰ τὰ ἐπιρρήματα ταῦτα καὶ τὰς ἐπιρρηματικὰς ἐκφράσεις καὶ λέξεις διεσώθησάν τινά ἐπιρρήματα εἰς -*mente* βεραμέντε, σεγουραμέντε καὶ ἄλλα· τὸ *ma*=ἀλλὰ καὶ τὸ *gia*=δὲ ἐκαθολικεύθησαν. Πολλὰ προστακτικαὶ γινόμεναι ἐπιφωνήματα τηροῦσιν ἐν τῷ ἰδιώματι τὴν ἐννοίαν αὐτῶν φέρμα, βάστα, λάσκα, μόλλα, βάρδα.

Παραγωγή καὶ σύνθεσις

Αἱ Ἰταλικαὶ λέξεις μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν αὐτῶν εἰς τὸ ἰδιώμα διατίθενται κατὰ τὰς Ἑλληνικὰς ἀφομοιωθεῖσαι αὐταὶ πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς κατὰ τοὺς τύπους καὶ ἐν τοῖς φθόγγοις τελείως πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς ἐξισωθεῖσαι δὲν ἦσαν πλέον αἰσθηταὶ ὡς λέξεις ξέναι, ἐπομένως ἐγένοντο ὡσπερ πάσαι αἱ ἄλλαι τοῦ ἰδιώματος λέξεις δεκτικαὶ παρα-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

γωγῆς καὶ συνθέσεως· οἱ λαλοῦντες ἐλευθέρως χωροῦντες εἰς παραγωγὴν καὶ σύνθεσιν οὐδόλως διέστελλον τὰ Ἰταλικά, λέξεις, θέματα, τὰς οὕτω καλουμένας παραγωγικὰς καταλήξεις, τῶν Ἑλληνικῶν, ἐντεῦθεν μεγάλη ποικιλία.

Καὶ α') ἐξ Ἰταλικῶν παράγονται μετὰ Ἰταλικῶν καταλήξεων λέξεις τὸν τύπον μὲν καὶ τὴν μορφήν Ἰταλικάι, ἀλλ' ἀνύπαρκτοι ἐν τῇ γλώσσῃ καὶ τοῖς ἰδιώμασι τῶν Ἰταλῶν· ἐκ τοῦ κιάλε, οὔτινος τὸν τύπον ἤρμηνεύσαμεν ἀνωτέρω, παρήχθη τὸ ῥῆμα κιαλάρω, ἐκ τοῦ καννοκιάλε τὸ καννοκιαλάρω, ἐκ τοῦ πρεμούρα τὸ πρεμουράρω, ἐκ τοῦ κορόττο τὸ κοροττάρω, ἐκ τοῦ *ballatore* βαλλαδῶρος· *ballatōrio* = αἰθουσα χοροῦ, ἐκ τοῦ βίζιτα - βιζιτάρω βιζιττῶριο = πλήθος μέγα ἐπισκέψεων, ἐκ τοῦ βουνάτσα βουνατσάρω, ἐκ τοῦ πόνσο (*polso*) πονσάρω = ἐξετάζω τὸν σφυγμὸν καὶ ἄλλα ἀνύπαρκτα ἐν τῇ Ἰταλικῇ.

β') Εἰς θέματα Ἰταλικά προστίθενται καταλήξεις Ἑλληνικαὶ ἐκ τῶν οὕτω παραχθέντων σχηματίζονται νέα· γαλεντόμος = δαψιλῆς, πλουσιοπάροχος, γαλεντομία = δαψιλία, βάσταρδος = νόθος, βασταρδεύω = νοθεύω βασταρδέλλι = μικρὸν πτηνόν, μιγάς, βαστάρδικος, παρὰ τὸ σαρτάρω, (*saltare*) σαρταίνω, παρὰ τὸ ἀβαντσάρω ἀβαντσαίρνω, παρὰ τὸ σεγουριτὰ (*securità, securità*) σεγουργιά καὶ σιγουργιά, φούρκα, φουρκίζω, ἀλάργα, ἀλαργεύω, ἀλαργινός - τερὸς - α, παρὰ τὸ τσαρκάρω (*cernere*) τσαρκαρεύω, ἀπόστα - ξαπόστα - ἐξαπόστα ξαποστινάρικος, τὸ *appartenire* μετετρέπη εἰς ἀππαρθενεύω (τούτου ἀπαντᾷ μόνον τὸ γ' ἐν. καὶ πληθ. πρόσωπον), παρὰ τὸ σπετσαρία σπετσαρειὸ κατὰ τὰ πολλὰ εἰς εἶδ, γόβος (*gobo*) γοβίτης - γόβιαρις - γοβιάζω - ξεγοβιάζω, στράτα (*strada*) στρατεύω - στρατίζω - παραστρατίζω = ἐκβαίνω τῆς ὁδοῦ καὶ παραστραταίνω, φρουττο φρουττίζω = παράγω καρπούς, καβάλλα, καβαλλικεύω - ξεκαβαλλικεύω - καβαλλικάδα (1) καβελλάρις καβελλαρώνω καβελλαριά, πρῖμος = οὔριος, πριμίζω = στρέφω τὰ ἰστία πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀνέμου (θὰ δο πριμίσω - ουμε = θὰ ἀναχωρήσω - σωμεν), φουμάρω φουμάρισμα, κόρδα κορδίζω παρὰ τὸ κορδάρω καὶ

(1) Καβαλλικάδα λέγεται ἢ ἐφ' ἀμάξης ἢ ὑποζυγίου μετάλησις εἰς κόμην ἱατροῦ, συμβολαιογράφου κτλ.

κορδάρισμα, βονόρα βονορίζω (ἐβονορίζω = ἤλθες ἐνωρίς), βαρ-βούττα βαρβουττώνω - ομαι ξεβαρβουττώνω - ομαι ξεβαρ-βούττωμα ξεβαρβούττωτος, βεδέρω βεδέρισμα = ἔμετος κ.τ.λ.

γ') Θέματα Ἑλληνικὰ προσλαμβάνουσιν Ἰταλικὰς καταλήξεις· κρίσι κρισαδῶρος = φιλόδικος, σημαίνω - σήμαμα σημαδαδῶρος = ὁ σημαντήρ καὶ ὁ μετὰ τέχνης τοὺς κώδωνας κρούων, φοβέρα - φοβερίζω φοβεριτά, ἀργῶ - ἀργησα ἀργητα = βραδύτης, ἀπόκρισι ἀποκρισάτωρας = ὁ κομίζων ἀπόκρισιν, (παράβαλε καὶ τὸ γνωμικὸν «ἀποκρισάτωρας δὲ δέρνεται»), πρόστιμο, προστιμάω καὶ προστιμάρω, θυμὸς θυμῶζος ὀργίλος, ἀργάτα παραργατάρω = ἀμιλλῶμαι, θέατρο θεατρῖνος (πρβλ. βχλλαρίνος *ballerino*), βασταρδόμουλος βασταρδομουλαράτσος κ.τ.λ.

Ἐν τοῖς συνθέτοις διακρίνονται δύο τάξεις

1) Σύνθετα ἐκ παρατάξεως καὶ γνήσια ἐν οἷς ἀμφοτέρα τὰ συνθετικά μέρη Ἰταλικά· σέντσα - φέδες = ἄπιστος, δούε κολώρε = δίχρωμος, ὁ κβάζι - ὄμο (*quasi-nomo*) κύριον ὄνομα, βασταρδόμουλος (βάσταρδος καὶ μουλος), φαλτσομονέδα κ.τ.λ.

2) Σύνθετα ἐν οἷς τὸ ἕτερον συνθετικὸν Ἰταλικόν· φαλλιδομάννα = δόλιος χρεωκόπος, ζοφρουττάριο = διὰ βίου κάρπωσις, κερατοβάσταρδος (κερατᾶς καὶ βάσταρδος), μαδατοφόρος (μαδᾶτο - α καὶ φέρω), σαρτοκοπάω θαμιστικὸν τοῦ σαρταίνω, καλοφούρτου - νος, παλαιορεδίκολο, μαρκατολόγος = ὁ ἀγοραῖος, παλαιοκανκάγια - ας, νευροκαβαλλίκεμα = *crampe*, φρουττολόγος, ἐκ τοῦ φέδε ἢ φέδε καὶ τοῦ α στερητικῶ ἐσχηματίσθη τὸ σύνθετον ἄφεδος ἢ ἄφεδος = ἀφερέγγυος, ξυλοδεττῶρος = τετυφωμένος, τραπεζαρία κ. ἄ. π.

Σημασία καὶ χρῆσις

Μεθ' ὅσης ποικιλίας αἱ ξέναι λέξεις μεταβάλλουσι τύπους, μετὰ τῆς αὐτῆς ἀκριβῶς ποικιλίας ἀποκλίνουσι τῆς ἀρχικῆς σημασίας. Ἐννοεῖται ὅτι καὶ ἐνταῦθα ὡσπερ ἐν πάσῃ γλώσσῃ ἐνεργεῖα αἰτία

εἶναι ἡ ἀτομικὴ χρῆσις· εἰς τῶν λαλοῦντων συνάπτει μετὰ τινος λέξεως ἑκαστὸν ἰστικόν, τούτων μιμοῦνται ἄλλοι τῶν ὁμογλώσσων καὶ ἡ λέξις ἐκαστὴ σημασίαν ἐπιβάλλει καὶ καθολικεύεται, πολλάκις δ' ὑπολαμ-

βάνεται υπό τῶν λαλούντων ὡς ἡ πρώτη καὶ ἐκ ταύτης γενῶνται νέαι. Πολλὰ Ἰταλικά λέξεις παραληφθεῖται εἰς τὸ καθ' ἡμᾶς ἰδίωμα ἀπέκλιναν τῆς ἀρχικῆς αὐτῶν σημασίας καὶ προσέλαβον νέαν, ἥτις καὶ ἐπεκράτησε· δυνατόν αἱ περιπέττειται τῶν προσλαμβανομένων λέξεων νὰ συμπίπτωσι πρὸς ὅσας αἱ λέξεις αὐταὶ ὑφίστανται ἐν τῇ γλώσσῃ ἐξ ἧς ὁ δανεισμός, ἀλλ' ἐπειδὴ ἄλλοι εἶναι οἱ λαλοῦντες καὶ διάφοροι οἱ ὄροι, ὑφ' οὓς αἱ σημασίαι μεταβάλλονται, τοῦτο σπανιώτατον· οὐδέποτε ἀκριβῶς εἶπεν εἶναι δυνατόν αἱ σημασίαι ἐν ἀμφοτέραις ταῖς γλώσσαις ἐξ ὁλοκλήρου νὰ ταυτίζονται. Πλὴν τούτου ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς ἰδίωmati συνέθη ἡ ἐπικρατήσασα νεωτέρα σημασία τῆς ξένης λέξεως νὰ καταστῆ καὶ ἡ μόνη, αἱ δὲ λοιπαὶ νὰ ἐπισκοτηθῶσι, ἔχομεν ἄρα ἐνταῦθα εἰδικευσιν σημασίας· οὕτω π. χ. τὸ ῥῆμα κοστάρω-ομαι (accostare) ἀπέβαλε τὴν ἔννοιαν τοῦ πλησιάζειν, ἐγγίζειν καὶ ἐγένετο ἰσοδύναμον τῷ ὑποφέρω-ομαι, πρβλ. δὲ γοστάρω ἀπὸ τῆ βρώμα=δὲν ὑποφέρω ἀπὸ τῆ βρώμα καὶ τὸ παιδί δὲ γοστάρεται=δὲν ὑποφέρεται ἢ γένεσις τῆς νέας σημασίας οὐχὶ δυσπαρακολούθητος. Τὸ φηρίρω (ferire=τιτρώσκω, πλήττω) χωρισθὲν τῆς ἀρχικῆς σημασίας λέγεται μόνον περὶ τῶν κατὰ θρησκευτικὸν ἔθιμον τὴν εορτὴν τοῦ Πάσχα συγκρουόντων δύο ῥά, πρβλ. ἔλα νὰ φηρίουμε. Τὴν ἔννοιαν ταύτην κατὰ γνωστὸν νόμον ἐξέλαβον οἱ λαλοῦντες ὡς τὴν ἀρχικὴν, ἐντεῦθεν μεταφορικῶς χρῆσις τοῦ ῥήματος γίνεται ἐπὶ πραγμάτων δίκην ῥῶν συγκρουομένων, πρβλ. εὐτεῖνοι οἱ δύο ἐφηρίρανε τὰ κεφάλια τους· θὰ βάλουνε τσοὶ μύτες τους νὰ φηρίουνε. Σαρταδῶρος (saltatore) καλεῖται κατ' ἐξοχὴν μικρὸν τι ζώφιον, ὅπερ ὑπτιον τιθέμενον συσπᾶ μεθ' ὀρμῆς τὴν ῥάχην καὶ ἀνυψοῦται ἱκανῶς τοῦ ἐδάφους, ὅπως ἀνακτῆσθαι τὴν εὐθείαν αὐτοῦ θέσιν. Ὡσαύτως ἀνδρείκελον ἐκ χάρτου, παιδικὸν ἄθυρμα. Ἀβαντσάρω καὶ ἀβαντσαίρνω (avanzare)=ἔχω λαμβάνειν ὑπόλοιπον. Ἡ λέξις φέδε καὶ φέδε (fede) ἀποτριβείσης τῆς ἀρχικῆς σημασίας ἐγένετο ἰσοδύναμος τῷ πιστοποιητικὸν ἔγγραφο. Αἱ ποικιλώταται τοῦ rendere σημασίαι καὶ χρήσεις κατέλιπον τὴν λέξιν μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν αὐτῆς εἰς τὸ ἰδίωμα, ἐκ μιᾶς δὲ τούτων, ὡσπερ εἰκάζω, rendere l'anima=ἐκπνέειν, ἐνθα ὑπῆρχεν ἡ ἔννοια χαλεποῦ τινος καὶ δυσαρέστου πραγματος, κατὰ συνεκδοχὴν προήλθεν ἡ σημασία τοῦ ἐμῶ. Εἶναι γνωστὴ ἡ συνήθης ἐν τῇ νεωτέρᾳ

ἡμῶν γλώσσῃ ὡσπερ ἐν τῇ ἀρχικῇ σύνδεσις δύο οὐσιαστικῶν, ὧν τὸ ἕτερον ἐπέχει θέσιν διορισμοῦ, παιδί πρᾶμα, φωτιά καρπούζι, δροσιά κοπέλλα, νύφη, γυναῖκα, κατὰ ταῦτα δ' ἐλέχθη καὶ μιράκουλο πρᾶμα(1).=θαῦμα ἰδεῖν, ἀκοῦσαι κ.τ.λ. Τὸ ἰταλικὸν à forza προσέλαβεν ἐν τῷ ἰδίωmati τὴν ἔννοιαν τοῦ διαρκῶς· φόρτσα ζεστά, φόρτσα κρύα, φόρτσα ξύλο, φόρτσα μεθύσι. Τὸ οὐσιαστικὸν φόρτσα (ἕτερος τύπος σφόρτσα ἐπίσης εὐχρηστος) σημαίνει μὲν ῥώμη, ἰσχύς, βάλε ὅλη σου τὴ φόρτσα, ἀλλ' ὁ ἐν. καὶ μάλιστα ὁ πληθυντικὸς ἐγένετο ἰσοδύναμος τῷ σωματικῇ ἄσκησις, σχοινοβάσια, διὸ καὶ φορτσαδῶρος ἢ σφορτσαδῶρος=σχοινοβάτης.

Ἀγανακτῶν τις καὶ θέλων νὰ ἐκφράσῃ ὅτι ἄδικα ἔπαθεν ἢ πάσχει ἀναφωνεῖ *justo* καὶ *giusto* κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καθ' ὃν λέγεται ἀλήθεια κι' ἀπ' ἀλήθεια. Ὅμοιαν χρῆσιν καὶ ἔννοιαν ἡ λέξις δὲν ἔχει παρὰ τοῖς Ἰταλοῖς. Κατ' ἀναλογίαν τοῦ κούνησέ το λιγάκι, κούνησέ το ἓνα λίγο ἐλέχθη κούνησέ το ἓνα μότο (2). Τὸ ἐπιθετον *debole* ἐγένετο οὐσιαστικὸν οὐδετέρου γένους· πρβλ. θὰ δό-νε χτυπήσω 'ς τὸ δέβολε=τὸ ἀσθενὲς αὐτοῦ μέρος, τὰ καιρία, τοῦ εὔρηκα τὸ δέβολε. Αἱ ποικίλαι τοῦ *misero* σημασίαι ἀπετρίβησαν, ἐτηρήθη δὲ μόνον ἡ ἔννοια τοῦ γλίσχος, πρβλ. μίζερος ἄνθρωπος=γλίσχος, τί μίζεριες=οἷα γλισχρότης. Ὡσαύτως τὸ μιράρω ἐτήρησε μόνον τὴν ἔννοιαν τοῦ στοχάζομαι, ἀντιστοιχεῖ ἄρα πρὸς τὸ σημαδεύω. Στουδιάρω=ἐπιμελῶς σπουδάζω τι, κυρίως ὁμως μουσικὸν τι ὄργανον. Ἡ λέξις δετῶρος καὶ δοτῶρος (*dotto*) ἐτήρησε μὲν κατ' ἀμφοτέρους τοὺς ἀριθμοὺς τὴν ἀρχαίαν σημασίαν, προσαγορευομένων οὕτω τῶν ἰατρῶν καὶ δικηγόρων, ἀλλὰ καὶ νέα ἐπλάσθη, ὡς δεικνύται ἐκ τῶνδε: περὶ ῥαθύμου τινὸς καὶ τετυφωμένου ἀνθρώπου λέγεται, κάνει τὸ δετῶρο, εἶναι δετῶρος καὶ ξυλοδετῶρος, ἦρτανε οἱ δετῶροι, τσοῦ εἶγδες τσοῦ δετῶρους.

Πολλὰ Ἰταλικά λέξεις σημαίνουσι κατάχρησιν τῆς ἔννοιας τοῦ θέματος· οὕτω σκριδάρω οὐδέποτε σημαίνει ἀπλῶς γράφω, ἀλλὰ

(1) Σημειωτέον ὅτι ἡ λέξις ἐτήρησε καὶ τὴν πρώτην αὐτῆς σημασίαν καὶ χρῆσιν, διὸ ἀπαντᾷ καὶ καθ' ἑαυτὴν μιράκουλο=θαῦμα, μιράκουλα=θαύματα.

(2) Ἡ λέξις καθ' ἑαυτὴν σημαίνει οὐχὶ πᾶσαν κίνησιν, ἀλλ' ἀσυνήθη τινὰ καὶ παράδοξον· πρβλ. τί μότο εἶναι εὐτεῖνα! οἷοι μορφαμοί!

κακῶς ἢ συχνὰ καὶ ἐν οὐ δέοντι τῇ γραφῇ χρῶμαι· ὡσαύτως τὸ παρλάρω δὲν ἀντικατέστησε τὸ 'μιλῶ, ἀλλὰ σημαίνει φλυαρῶ· ἀρρίβο (arrivo) οὐχὶ ἀπλῶς ἀφίξις, ἀλλ' ἀφίξις τις ἡμῖν ἀπαρέσκουσα, ἀφίξις ἀσήμου τινὸς ἀνθρώπου, ὅθεν ἀείποτε ἡ λέξις μετὰ εἰρωνείας καὶ σαρκασμοῦ, πρβλ. νὰ μοῦ τηλεγραφήσης τὸ ἀρρίβο σου, μὲ πρῶτο ἀρρίβο.

Εἶναι γνωστὴ ἡ ὁρμὴ ἢ κρατοῦσα ἐν πολλαῖς γλώσσαις ν' ἀποβάλλονται τὰ ἴδια καὶ συνήθη καὶ νὰ προσλαμβάνωνται τὰ σπανιώτερα καὶ καινὰ· αὕτη δὲν εἶναι ἀλλοτρία τοῦ καθ' ἡμᾶς ἰδιώματος· ἐντεῦθεν, ἀφοῦ σφόδρα διεδόθησαν καὶ ἐγένοντο ἴδιον πάντων τῶν λαλούντων κτῆμα, ἄλλα μὲν τῶν Ἱταλικῶν κατέστησαν σπανιώτερα, ἄλλα δὲ ὅλως ἐξέλιπον.

Τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχῶν, αἱ ἐπίσημοι λέξεις ἀποτόμως μετὰ τὴν Ἑνωσιν διὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχῆς ὑπεχώρησαν εἰς τὰ ἀντίστοιχα Ἑλληνικά καὶ δὴ οὔτε ὀφφισιῳαλες (officiale) λέγεται, οὔτε σεργγέντες (sergente), οὔτε κριμινάλι (criminale), οὔτε σεκρετάριος (segretario), οὔτε προτσεσιό (processione) κ.τ.λ. ἀλλ' ἀξιωματικός, λοχίας, κακουργοδικεῖον, γραμματικός, λιτανεία κ.τ.λ. Τοῦ λόγου δ' ὅμως ὄντως περὶ πραγμάτων ἀναγομένων εἰς τὸν πρὸ τῆς Ἑνώσεως χρόνον κατ' ἀνάγκην οἱ λαλοῦντες ἐκφέρουσι τὰς ἐπισήμους λέξεις Ἱταλιστί, πρβλ. τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτανε ἡ *Reggenza*, ἐρκόδανε οἱ ὀφφισιαλαῖοι 'ς τὸ σπιτί του, εὐρήκαμε τὸ βρεβεδουῖρο. Παρέμειναν προσέτι τοπωνυμῖα πάμπολλα, τὸ Λαζαρέτο, ἡ Σπιανάδα, ἡ Λαντέρνα, ὁ Μόλος, ὁ Φόρος, ὁ Μαρκᾶτος, ἡ βεσκαρία, ὁ βόντες, ἡ Δουγάνα, ἡ Πιάτσα-Μέτελα καὶ ἄλλαι, ἀλλ' ἐν τοῖς τοπικοῖς τούτοις ὀνόμασιν ἐπῆλθε σάλος, ἐπειδὴ εἰσῆχθησαν ἤδη καὶ διαρκῶς εἰσάγονται καὶ ἐπικρατοῦσιν αἱ ἀντίστοιχοι Ἑλληνικαί. Ἡ νεωτέρα γενεὰ ἢ ὅλως ἀγνοεῖ τὰς πλείστας τῶν παραθεσιῶν τοπωνυμιῶν ἢ προτιμᾷ τοῦ Λαντέρνα τὸ Φανάρι, τοῦ Μαρκᾶτος τὸ Ἀγορά, τοῦ Δουγάνα τὸ Τελωνεῖον, τοῦ Βόντες τὸ Γέφυρα, τοῦ Πιάτσα-Μέτελα τὸ ἢ Πλατεῖα. πρβλ. πᾶμε περίπατο ὡς τὸ Φανάρι, πᾶμε 'ς τὴν Ἀγορά, κοντὰ 'ς τὸ Τελωνεῖο, 'ς τὴ Γέφυρα κ.τ.δ. ἐν γένει δ' ἐπισκοποῦντες τὴν πρὸς ἀλλήλας σχέσιν τῶν Ἱταλικῶν καὶ τῶν Ἑλληνικῶν παρατηροῦμεν ὅτι πολλαχοῦ μὲν ἡ χρῆσις τῶν Ἱταλικῶν κατέστη ἀναγκαία καὶ

ἀναπόφευκτος· οὕτως ὄροι τεχνικοὶ καὶ ἐπιστημονικοὶ διὰ τὴν μικρὰν ἀτυχῶς ἐν τοῖς τότε χρόνοις παρὰ τοῖς λοιποῖς τῶν Ἑλλήνων ἀνάπτυξιν τῶν τεχνῶν ἐτηρήθησαν, καὶ τοῦ καθ' ἡμέραν δὲ βίου λέξεις καὶ φράσεις ἀντίστοιχοι Ἑλληνικαὶ δὲν ἀνεπλήρωσαν τὰς Ἱταλικὰς· πολλαχοῦ δὲ ἡ χρῆσις τῶν Ἑλληνικῶν καὶ τῶν Ἱταλικῶν γίνεται παράλληλος καὶ ἡ ἐκλογή τούτων ἢ ἐκείνων ἀπόκειται εἰς τοὺς λαλοῦντας ἐλευθέρα. Ἀναγκαίως χρήσεως παραδείγματα ἔστωσαν τάδε· φόρτσα ζεστά, φόρτσα κρύα, ἄκουσα κ' ἔστουπίρησα=κατεπλάγη, γιὰ ῥινφόρτσο=πρὸς ἐνίσχυσιν, μᾶς δίνει καπότο=ὑπερβάλλει ἡμᾶς, baίνω à mente=ὀξέως ἐννοῶ, ἀστράτος=ἀφρημένος, νιάνκα (neanche), πουδέλι (pedule)=πάσσαλος ὑποβαστάζων κλῆμα, ἀλλαργεύω, φασιτίδιο=λιποθυμία, τοῦτο κόστο, κοσπέτο, καμπιονίστας, μόστρα, καρροτσάδα, πορτιέρης, μουράγιο, καρροτσιέρης, νεγότσιο, κουράντες=ὁ θεραπεύων ἰατρός, δόζα, πρβλ. μία δόζα κινίνο, λάδι, ἰνκόμοδο=ἐλαφρὰ ἀδιαθεσία, κομπάσσο=τὸ κωφὸν ἐν τῷ δράματι πρόσωπον, ἀρτίστας=ὁ δόκιμος ὑποκριτής, καντάντες=ὁ αἰδός, περφέττος=τέλειος, λουῖσο=πολυτελὴς κόσμος, γιὰ κάθε ἀτσιδέντε ἢ ἀτσιδέντε, καπάτσο=ἐπιτήδειος, καιρὸς πρῖμος=οὔριος, βεστιάριο (ἀθροιστικόν)=ἡ τῶν ὑποκριτῶν ἐσθῆς, ἀνθρωπος *di fondo*=βαθὺς τις, οὐκ ἐπιπόλαιος, σπλένδιτος=δαψιλῆς, κάνω φιγοῦρα, μουζοδοῦρο, μάνκα, ποντάρω=προσβάλλομαι ὑπὸ πνευμονίας, ποντάρω ἐπὶ τοῦ κυνὸς τοῦ ἀνευρίσκοντος τὴν ἄγραν καὶ ἡμεοῦντος πρὸ αὐτῆς, μενομάλε, κοντραπεζάρω=ἀπόλλυμι τὴν ἰσορροπίαν, περνιτσιῶζα=πυρετὸς κακοήθης, τὰ μέντε, πρβλ. ἔχε τὰ μέντε σου, σκάρσος καὶ πούρι=e pur, τὸ ρέστο, τὰ ρέστα καὶ ἄλλα πάμπολλα. Ἐλευθέρας δὲ χρήσεως, ἐπιδέμια καὶ ἐπιδημία, φαλλιδιτσιό, φιλλιδιτσιόνε (κάνω κ.τ.λ.), κόρπο=ἀποπληξία, σβόκο=αἱμοπτυσία, bon-πέζο καὶ καλὸ πέζο, ἀπὸ μομέντο καὶ ἀπὸ στιγμή, ἀπὸ λεφτό, σπετσαρία, στράτα, βονόρα, πιάτσα, κομφεταρία, τάβλα, κορόττο, βολέττα, νιπενιάρω, ταρδίρω καὶ ἀργῶ, καρρότσα καὶ ἄμαξα κ.ἄ.δ.

Ἐλέγομεν ἀνωτέρω ὅτι πολλὰ τῶν Ἱταλικῶν ἐξέλιπον ἐκ τοῦ ἰδιώματος καὶ τοῦτο ἀπεδώκαμεν τῇ νεωτεροποιᾷ, ἀλλ' ὅμως καὶ λόγοι

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ιστορικοί εις τούτο συνετέλεσαν, ἡ δ' εἰσαγωγή καὶ ἐπικράτησις τῶν Ἑλληνικῶν ἀποδοτέα μάλιστα εἰς τὴν ἐγκατάστασιν Ἑλληνικῶν ἀρχῶν, εἰς τὴν ἐπιμειξίαν πρὸς τοὺς λοιποὺς Ἑλληνας, εἰς τὴν ἐν τῷ στρατῷ θητείαν, εἰς τὴν διάδοσιν τῆς παιδείας καὶ εἰς τὴν περὶ τὰ πολιτικὰ διατριβήν. Εὐθύς μετὰ τὴν Ἑνωσιν, γενομένην μετὰ μακρὸν ἀγῶνα καὶ μετὰ πόθου καὶ ἀγάπης πρὸς τὴν μητέρα Ἑλλάδα, ἡ χρῆσις τῶν Ἱταλικῶν ἐφάνη κακὸς ζήλος καὶ ἀπόβλητος, ὥστε τότε καὶ νῦν πολλὰ Ἱταλικά λεῖξις κινουσι τὴν θυμηδίαν τῶν ἀκουόντων· λέγων τις ἐπὶ παραδείγματι χαρτὶ βολλᾶδο ἀντὶ χαρτόσημον οὐδὲν τι ἀνεκτὸν λέγει.

Ἡ Ἱταλικὴ γλῶσσα ἐπέδρασεν ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἐν τῷ Ἰονίῳ ἰδιωμάτων, ἀλλ' ὁ περὶ ἐκάστου τούτων λόγος εἶναι ἄξιος ἰδιαιτέρας ἐρεύνης.

Ἐκ τῶν ἱερῶν βιβλίων καὶ τῶν ἐν τοῖς ναοῖς τελετῶν παρέλαβεν ἡ νεωτέρα ἡμῶν γλῶσσα πολλὰς λέξεις καὶ φράσεις καὶ τούτων οἱ Κεφαλλῆνες πλείστην ποιοῦνται χρῆσιν ἐν ζωηρῷ μάλιστα λόγῳ τὸ μὲν μετὰ παρηλαγμένης σημασίας, τὸ δ' ἄνευ τινὸς παραλλαγῆς. Παρατίθημι ὧδε τὰς ἐν τῷ ἰδιώματι μᾶλλον εὐχρηστοὺς, ὧν τινες καθ' ὅσον ἐπίσταμαι ἐν αὐτῷ μόνῳ ἀπαντῶσι.

Γενεαὶ δεκατέσσαρες. Προφανῶς ἐλήφθη τούτο ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου, ἔνθα πρόκειται περὶ τῆς ἐκ τοῦ Ἀβραάμ καταγωγῆς τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ διεξοδικὴ ἀναγραφὴ πάντων τῶν ἀπὸ Ἀβραάμ μέχρι Ἰησοῦ πατριαρχῶν καὶ ἡ ἐπανάληψις «γενεαὶ δεκατέσσαρες» ἐγέννησεν ἐν τῷ λαῷ τὴν ἔννοιαν συγγενείας μεμακρυσμένης, λέγεται δὲ πρὸς πάντα ζητοῦντα νὰ ἐπιδείξῃ συγγένειαν, ἔνθα ἀληθῶς αὕτη δὲν ὑπάρχει.

Ἐκ τῆς ὅλης προτάσεως «προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι» ἐτηρήθησαν αἱ τρεῖς κατὰ τὸ τέλος λέξεις ἀποτελέσασαι φράσιν λεγομένην περὶ ἀνθρώπων νομιζομένων ὅτι πράττουσι τὸ ἀγαθόν, πρβλ. αὐτὸς τὰ κἀνει ὅλα πρὸς τὸ θεαθῆναι=ἵνα τοὺς ἄλλους ἐξαπατᾷ.

Ἐκ τῆς Κυριακῆς προσευχῆς ἀπεσπᾶσθη «τὸ δὸς ἡμῖν σήμερον», πρβλ. αὐτὸς εἶναι δὸς ἡμῖν σήμερον=ἄκρατος καὶ ἀδηφάγος, δὲν φροντίζει περὶ τῆς αὔριον.

Ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίῳ φέρεται: Οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ

νόμος καὶ οἱ προφῆται»· ἐντεῦθεν ἐπὶ παντὸς χαλεποῦ καὶ ἀμηχάνου πράγματος λέγεται ἐδῶ εἶναι οἱ νόμοι καὶ οἱ προφῆτες.

Ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν παθῶν τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῇ ἀκολουθίᾳ τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος συχνὰ γίνεται λόγος περὶ τοῦ Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτου ὡς περὶ πονηροῦ τινος ἀνθρώπου καὶ ἐπιλήθμονος τῶν εὐεργεσιῶν, ὡς ὤφειλε τῷ διδασκάλῳ. Ἐντεῦθεν Ἰούδας καὶ Ἰσκαριώτης καλεῖται πᾶς παμπόνηρος καὶ ἀπαίσιος. πρβλ. αὐτὸς εἶναι Ἰούδας, εἶναι Ἰσκαριώτης, ἐκειόνε τὸν Ἰούδα.

«Καὶ δώσουσι σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα», ὅθεν ἔκαμες τέρατα καὶ σημεῖα=δεινὰ πεποίηκας.

Ὁ Πόντιος Πιλάτος παρίσταται ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἔνοχος τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ, ἐντεῦθεν Πιλάτος=πᾶς πονηρός. Ἐκ τῶν φράσεων «Ἥμαρτον παραδοῦς αἷμα ἀθῶνον» καὶ «ἡμαρτον καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα», δι' ὧν ἐκφράζεται μετάνοια καὶ ταπεινώσις, ὅθεν τὸν ἔφερα ἔς τὸ ἡμαρτον=ἐταπεινώθην πρὸ αὐτοῦ, ἐξελιπάρισα αὐτόν.

Τὰ ἐπτὰ δαιμόνια Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς (Εὐαγ. κατὰ Μάρκον) παρήγαγον εἰς τὸν λαὸν τὸσαύτην αἴσθησιν, ὥστε θέλων οὗτος νὰ παραστήσῃ ὅτι εἶναι τις ἄσμενος καὶ ἀτίθασος ἢ πανοῦργος λέγει, εἶναι ἀπὸ τὰ ἐπτὰ δαιμόνια ἢ εἶναι δαιμόνιο τῆς Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς.

Ἡ παράταξις τῶν ὀνομάτων τοῦ Ἄννα καὶ Καϊάφα ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ Εὐαγγελίου, τῶν ὀλετήρων τοῦ Χριστοῦ, παρήγαγε τὴν ἔννοιαν τῆς ματαίας αὐτοῦ περιαγωγῆς, ὅθεν ἀπὸ τὸν Ἄννα ἔς τὸ Καϊάφα=ἀπὸ τῆς Σκύλλης εἰς τὴν Χάρυβδιν.

Φεύγων τις ἔριδας ἀναφωνεῖ ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ, ἀπὸ τοῦ χωρίου τοῦ Εὐαγγελίου ἀκαὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, «ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ».

Ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου «ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ ἀγρὸν ἠγόρασα» παριστῶντος τὴν ἀμέλειαν καὶ ῥαθυμίαν τοῦ κληθέντος εἰς τὸν γάμον, περὶ νωθοῦ τινος καὶ ἀμελοῦς ἀνθρώπου, λέγεται ἀγρὸν ἀγόρασα.

Ἐν τῷ διαλόγῳ τῆς Σαμαρείτιδος καὶ τοῦ Ἰησοῦ «Καλῶς εἶπας, ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω» πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες» αἱ ἀγνωστότεροι λέξεις ἀπὸ τῆς γὰρ εἶπας εἶπες» παρήγαγον τὴν ἐν Πυλάρῳ ἀπαντῶσαν

λέξιν γαράνδρα=παλλακή, ἐπειδὴ ἐν τῷ ὄλῳ χωρίῳ περὶ ἀσέμνου γυναιου, τῆς Σαμαρείτιδος πρόκειται.

«Ὁ οὖν Ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖραν . . . ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων καὶ ὄπλων». Ἐντεῦθεν ἐπὶ πάσης μεγαλοπρεποῦς πομπῆς λέγεται μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων.

Ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου αἰὶ δὲ ἐκραύγαζον ἄρον, ἄρον, σταύρωσον αὐτόν» ἡ προστακτικὴ ἄρον, ἄρον μετέπασεν εἰς ἐπίρρημα τρόπου δηλωτικὸν=ἐκόντα ἄκοντα.

«Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, μή μου ἄπτου», ὅθεν αἱ φράσεις ἔγινης μὴ μου ἄπτου, εἶσαι μὴ μου ἄπτου καὶ ἄλλαι ὅμοιαι.

Ἐκφωνομένου κατὰ τὰ ἐγκαίνια ναοῦ τοῦ: ἄρατε πύλας ἄρχοντες κ.τ.λ., ἀνοίγονται τοῦ ναοῦ αἱ πύλαι καὶ εἰσέρχονται οἱ ἱερεῖς μετὰ τῶν πιστῶν πανηγυρικῶς καὶ σὺν θορύβῳ τινί. Ἐντεῦθεν περὶ πάσης θορυβώδους πράξεως ἦτανε ἄρα τε πύλας καὶ κατὰ τινα ὁμοσχίαν ἦτανε ἄρατε πύλατε.

Ἐκ τῆς συχῆς ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς ἐπαναλήψεως τοῦ ἀλληλουῖα μάλιστα κατὰ τὸ τέλος αὐτῶν περὶ παντὸς ἀδρανούντος καὶ σχεδὸν ἐκλιπόντος λέγεται ἀλληλουῖσε.

Ὁ ἱερεὺς κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Μ. Σαββάτου ἐκφωνεῖ «Ἀνάστα ὁ Θεός, κρίνον τὴν γῆν» ἐντεῦθεν ἡ φράσις ἔγινε τὸ ἀνάστα ὁ Θεὸς =ταραχὴ μεγάλη.

Καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι διὰ τούτου σημαίνομεν ὅτι ἐπερατώθη τι, ἐξέλιπεν, ἐπειδὴ αἱ λέξεις αὐτὰ ἀπαρτιζοῦσι τὸ τέλος τοῦ τροπαρίου Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν κ.τ.λ.

Ζεστός καὶ θερμαινόμενος· ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ Εὐαγγελίου «ὁ δὲ Πέτρος ἦν ἐστὼς καὶ θερμαινόμενος» παρὰ τὸ γνωστότερον ζεστός.

Κατὰ τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν ψαλλομένου τοῦ «θρηνῶ καὶ ὀδύρομαι, ὅταν ἐννοήσω τὸν θάνατον κ.τ.λ.» ἀσπάζονται οἱ συγγενεῖς τὸν νεκρὸν καὶ ἀφίστανται αὐτοῦ μετὰ θρήνων. Ἐκ τούτου θέλων τις νὰ δηλώσῃ ὅτι ἐγένετο κατὰ τινα πράξιν ταραχὴ μεγάλη λέγει «ἔγινε τὸ θρηνῶ καὶ ὀδύρομαι» ἢ «ἔγινε τὸ θρηνῶν καὶ ὀδύρομαι».

Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον εἰς δὴλώσιν ὀλοσχεροῦς ἀγνοίας πράγματός τινος.

Αἱ συχότερον κατὰ τὰς ἑορτασίμους ἡμέρας ἀναγιγνωσκόμενα ἐν

τοῖς ναοῖς περικοπαὶ τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι αἱ ἐκ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ. Ὅθεν ἀκούων ὁ λαὸς ἀέκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν» κ.τ.λ. ἐσχημάτισε τὴν φράσιν ἀπὸ τοῦ κατὰ Λουκᾶ=ἐξ ἀρχῆς.

Φωνητικὴ

Οἱ Κεφαλλῆνες ἀπαγγέλλουσι τὰ φωνήεντα καθόλου ἀλώθητα καὶ ἀσύγχυτα· α δὴλον ὅτι ἐνθα οἱ ἀρχαῖοι α, ε ἐνθα οἱ ἀρχαῖοι ε καὶ αἱ, ι ἐνθα οἱ ἀρχαῖοι η, ι, υ, εἰ, υἱ, οἱ καὶ ο ἐνθα οἱ ἀρχαῖοι ο καὶ ω. Ἀλλὰ παρὰ τὰ κανονικὰ ταῦτα συμβαίνουσιν ἐν τῷ ἰδιώματι φωνηέντων ἀναπτύξεις, τροπαί, ἐκπτώσεις, οἷας δὴ καὶ ἐν τῇ καθόλου Ἑλληνικῇ παρατηροῦμεν.

Φωνήεντα

Ἐν τῷ Κεφαλληνιακῷ ἰδιώματι ἀπαγγέλλεται ὁ φθόγγος α οὐ μόνον ἀντ' ἄλλων φθόγγων, ἀλλὰ καὶ ἐνθα οὐδὲν φωνῆεν ἦτο· ἀπιθαμῆ=σπιθαμῆ, ἀδδέλλα=βδέλλα, ἀπερασμένος=παρελθὼν οἷον τὴν ἀπερασμένη ἔδομάδα, ἐνθα τὸ α ἴσως κατὰ τὸ ἀλλη· τὴν ἀλλη ἔδομάδα: τὴν ἀπερασμένη ἔδομάδα, ἀγκοπανιά, μῖαν ἀγκοπανιά=παραχοῖμα· ἐνταῦθα τὸ α ἐξηγεῖται ὡδε: μιὰ γοπανιά=μιὰ κοπανιά=tout d'un coup καὶ διὰ τὸ α τοῦ μιὰ ἀνεπτύχθη ἕτερον α καὶ δὴ ἀγοπανιά· ὁμοίως ἀποκλαμὸς (πλόκαμος) παρὰ τὸ ἀπὸ καὶ ἀπλώνω· πολλαχοῦ προτάχθη τὸ α διὰ τὸ α τοῦ ἄρθρου τά, οἷον τὸ ἀχείλην διὰ τὸν πληθυντικὸν τὰ χεῖλην, τὸ α τοῦτο μετεδόθη καὶ εἰς τὸ μεγεθυντικὸν ὄνομα ἀχειλέας=χείλων, τὸ ἀστάχυ· κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀνάγκη νὰ ἐρμηνευθῇ τὸ α ἐν τῇ λέξει ἀμύλιγκας=μῆνιγξ (νὰ σοῦ δώσω μιὰ γροθιά μὲς' ἔς τὸν ἀμύλιγκα)· ἐλέγτό ποτε καὶ σήμερον ἔτι σπανίως λέγεται τὸ μιλίγκι, τὰ μιλίγκια, ἐκ τούτου δὲ τὸ ἀμυλίγκι, ὅθεν τὸ ἀρσενικὸν ὁ ἀμύλιγκας· ἡ πρόταξις αὕτη τοῦ α διὰ τὸ ἄθρον (τὰ) εἶναι συχὴ ἐν πάσαις ταῖς διαλέκτοις τῆς νεωτέρας ἡμῶν γλώσσης· τὸ α εὔρηται προτεταγμένον ὡσαύτως ἐν ἀρχῇ ῥημάτων, οἷον ἀσκολαίνω, ἀσκολάω, ἀσκολάσα, ἀσπκῶνω, ἀσπκῶνομαι κλπ., ταῦτα ἂν μὴ ἐλέγθησαν κατ' ἀναλογίαν τοῦ ἀπαρατῶ, ἀφίνω, πάντως προδέλαθον τὸ α ἐκ τοῦ θὰ καὶ νά· ἦτοι ἐκ συντάξεων οἷαι

θα σκολάσω, θα σκολάω, θα σκολαίνω, να σκολάσω, να σκολάω, να σκολαίνω, θα σπκόνω, θα σπκώσω μετεδόθη τὸ α και εἰς τὸν ἐνεστώτα, εἶτα δ' εἰς τοὺς ἄλλους χρόνους. Καθ' ὅμοιον τρόπον ἐρμηνευτέον τὸ ἀλυσμονάω, ἂν μὴ ἐπὶ τοῦτο ἐπέδρασε τὸ ταυτόσημον ἀστοχάω, καὶ τὸ ἀγρικάω (ὅπερ ἀλλαγῆς ἐγρικῶ Einl. 70), ἂν μὴ ἐσχετίσθη πρὸς τὸ ἀκούω. Δι' ἀφομοίωσιν ἐμφανίζεται τὸ α ἀντὶ τοῦ ε ἐν ἀρχῇ καὶ μέσῳ λέξεως οἷον ἀλαφρός, ἀλαφροῖ (ἀλαφρώνω, ἀλαφρωμένος, ἀλάφρωμα, ἔξαλαφρώνω, ξαλάφρωμα) ἀγαστρώνω, ἀγαστρωμένος, ἄξαφνα, ἀλαφιασμένος, θαραπεύω, ἐθαράπαψα, ἐθαραπάγκα (ἐθαραπάγκε κόψιμο καὶ ἐθαραπάγκε ἢ κοιλιά του κόψιμο=δεινὰ πέπονθα). Τὸ α τοῦ ἄρθρου τὰ τοσοῦτον ἐπέδωκε ὥστε οὐ μόνον προυτάχθη ἐν λέξεσιν ἀπὸ συμφώνου ἀρχομέναις, ἀλλὰ καὶ ἀντ' ἄλλων φωνηέντων ἐτέθη οἷον τὸ ἀχέλυ, τὸ ἀρκίδι κ. ἄ. π.

Εἶναι γνωστὴ ἡ ἐπίδοσις τοῦ α ἐν ταῖς ῥηματικαῖς καταλήξεσι ὀρμηθεῖσαι ἀπὸ τοῦ γ' πληθ. προσώπου (Χατζιδάκι, Einleitung σελ. 60), ἡ δ' ἐν τῷ εἰρημένῳ συγγραμμάτι διδομένη ἐρμηνεία ἀρκεῖ εἰς ἐξήγησιν τύπων οἷος ὁ ἕκαμα κ. ὁ.

Τὸ α ἐν τῷ τέλει τῶν ἐπιρρημάτων ἀντικαθιστᾶ ποικιλωτάτους φθόγγους, οἷον ὕστερα, ἀκόμα, τίποτα, σήμερα, εἶναι δηλονότι ἡ ἐπικρατήσασα ἐπιρρηματικὴ κατάληξις (Χατζιδάκι, Einleitung 52 καὶ 307).

Ἀπαγγέλλεται τὸ α ἀντὶ η ἐν τῇ λέξει Ἄρακλει=Ἡράκλειον, Ἀρακλεισιᾶνος ὁ κάτοικος, κατ' ἀφομοίωσιν, εἶτε, ὅπερ ἦττον πιθανόν, διὰ τὸ ἄθρον τά· τὰ Ῥακλεισιᾶνικα, τὸ Ἀρακλεισιᾶνικο, καὶ ἐντεῦθεν τὸ Ἀράκλει. Ἀφομοίωσις πάντως ὑπόκειται ἐν ταῖς λέξεσι τάλλαρο, ταλλαράς, δραπάνι, (Δράπανος τοπωνυμία), ἀργάτης ἀργάτα, ἀργατιά, ἀργατικό.

Ἀντὶ τοῦ φθόγγου ὁ ἀπαγγέλλεται α ἐν τοῖς ἀφθαλός, ἀφάλι=ὀμφαλός, ὀμφάλιον (διὰ τὸ ἄθρον τά), ἀγομαχιῶμαι=ἀσθμαίνω, ἀγωνίζομαι μετὰ πόνου. Ἐν τούτῳ ἐκ συμφύσεως (1) προελθόντι ὄγ-

(1) Ἡ σύμφυσις ἐν ἄλλαις μὲν γλώσσαις πλείον, ἐν ἄλλαις δ' ἕλαττον ἐπιδοῦσα παρήγαγε καὶ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς ἰδιώματι οὐ μόνον τύπους ἀλλὰ καὶ συντακτικὰς πλοκάς. Παραδείγματα τούτου ἔστωσαν τάδε σφαδαλώνω (σφαδαλώνομαι, σφαδάλωμα)=σφαλῶμα δαλώνω, περιδικιώνω=περιδώνω χ περικλώνω (Einl. 154),

κοῦμαι Χ μάχομαι=ὄγκομαχιῶμαι, ἀγκομαχιῶμαι τὸ α ἐμφανίζεται διὰ τὴν ἐπίδρασιν τῶν συγγενοῦς ἐνομασίων ἀγωνία, ἀγῶνας, angoise.

Τὸ α ἐκπίπτει ἐν ἀρχῇ λέξεως, οἷον Ἐξινάριον=ἄξινάριον, Γρίλια=ἡ Μονὴ τοῦ Ἀγριλίου, μανιτάρι=ἄμανιτάριον κτλ. Συνηθέσσερος τύπος τοῦ παρὰ εἶναι ὁ τύπος παρῆ (καλύτερα παρῆ ὅ,τι ἄλλο), τοῦτο πιστεύω ὅτι ἐγένετο κατ' ἀναλογίαν τοῦ συγγενοῦς περὶ, εἰ δὲ μή.

Ἐνταῦθα ἀναγκαῖον νομίζω νὰ καταλέξω δύο λέξεις ἐν αἷς, ὡς πιστεύω, διεσώθη τὸ αἰολικόν α Κατὰ τὴν δημοσίαν ὁδὸν τὴν ἐξ Ἀργοστολίου εἰς Σάμην ἄγρουσαν ἐλτείνεται κοιλάς τὸ σχῆμα ληνεῦ ἔχουσα, Λανοῦ καλουμένη. Ἐμὸς φίλος μ' ἐβεβαίωσεν ὅτι ἐρωτήσας ποτὲ τινὰ τῶν ἀγροτῶν, διὰ τί ἄρα γε οὕτως ἡ κοιλάς ὠνομάμασθη, ἤκουσε τὴν ἐτυμολογίαν ταύτην (Δὲ βλέπετε ποῦναι σὰ ληνός ;). Ἡ ἀπερίφρατος τοῦ ἀγρότου ἀπάντησις εἶναι τεκμήριον ὅτι τηρεῖται ἐνταῦθα τὸ α τῶν Αἰολέων. Οὐδ' εἶναι δυνατὸν νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἄλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα, διότι τὸ προσηγορικὸν ὄνομα λανός=ληνός τὸ ἀλλαγῆς ἀπαντῶν (Einleitung 51.98) εἶναι ἀλλότριον τοῦ ἰδιώματος. Προφανὲς ὡσαύτως εἶναι ὅτι διετηρήθη τὸ αἰολικόν α ἐν τῇ λέξει Παγά· οὕτω καλεῖται πηγὴ ἐν Θηναίᾳ ἱκανῶς παλαιά, ἐξ ἧς καὶ νῦν ἐτι ὑδρεύονται οἱ κάτοικοι. Ἐν τοῖς δυσὶ τούτοις κυρίοις ὀνόμασι ἀναντιλέκτως τηρεῖται τὸ αἰολικόν α, ἐν προσηγορικοῖς δὲ καίπερ πολλάκις ἐρευνήσαντες οὐδαμοῦ ἀνεύρομεν. Ἄδηλον ἂν τοιαύτην ἔχη τὴν ἀρχὴν τὸ α τοῦ ἀναπνογά=ἀναπνοῆ καὶ ἀκούα=

πολυσσότερο=πολύτερο χ περισσότερο, μὲ χωρίς ἢ μὲ χωρίς=χωρίς χ μὲ (χωρίς ἢ χωρίς ψωμί χ μὲ ψωμί=μὲ χωρίς ψωμί), μὲ δίχως=δίχως χ μὲ (δίχως φίλους χ μὲ φίλους=μὲ δίχως φίλους), εὐκειός=αὐτός χ ἐκεῖνος, εὐκείνη=αὐτὴ χ ἐκεῖνη, εὐκειό=αὐτό χ ἐκεῖνο· ἕτεροι ἀνωνομικοὶ τύποι ἐκ συμφύσεως εἶνε εὐτεῖνος, εὐτεῖνη, εὐτεῖνο κ.τ.λ.

Ἡ λέξις πυροβολόπετρα κατὰ μεταπήδησιν τοῦ ὑγροῦ ρ λέγεται ἐν τῷ ἰδιώματι πυροβολόπετρα καὶ πυρόβολος=πυρῆτις λίθος· ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν ἠσθάνοντο οἱ λαλοῦντες τὸ κατ' ἐξοχὴν διὰ τῆς λέξεως σημαίνοντον πέτρα, ἐλήφθη τοῦτο αὐτὸς ἐν ἀρχῇ μετὰ τοῦ υ τοῦ ἐν τῇ λέξει πυρόβολος περιεχομένου, ὅθεν ἐλέχθη πυροβολόπετρα. Ἐκ τῶν συντάξεων λέγω ὅτι . . . . λέγω πῶς . . . . προέκυψε ἡ σύνταξις λέγω πῶς ὅτι . . . . ἢ λέγω ὅπως ὅτι . . . . Καθὼς τὰ θέλει χ ὅπως τὰ θέλει=κατὰ πῶς τὰ θέλει. Δότε μοι χ δότε=δότε μοι. Βγάλτε μου χ βγάλτε=βγάλτε μοι. Ὁχ ἀπὸ τοῦ (ὄχ) τὸ Θιὸ νὰ δόθῃς)=ἐκ- ἐχ-Χ ἀπό.

ἀκουή. Τὰ δύο ταῦτα οὐσιαστικά καὶ τὸ ἐπίθετον σιγαλὸς νομίζε-
 ὁ σεβαστὸς μοι διδάσκαλος κ. Χατζιδάκις (Einleitung 99, 99) ὅτι
 διασφύζουσι τὸ αἰολικὸν α.

Καὶ ὁ φθόγγος ε πάσχει οἶα καὶ ὁ α καὶ δὴ ἀνάπτυξιν μάλιστα
 ἐν ἀρχῇ λέξεως δι' ἀναλογίαν· ἐδιακόσια, ἐτριακόσια καὶ ἐτρα-
 κόσια κατὰ τὸ ἑκατόν, ὡσαύτως ἐπέρουσι, ἐπρόπερσι κατὰ τὸ
 ἐφέτος, ἐπολληώρα κατὰ τὸ ἐχτές, ἐψές. Ἐν τέλει λέξεως ἀπαγ-
 γέλλεται ε οὐ μόνον ἐν τοῖς προσώποις τῶν ῥημάτων ἐκάμανε,
 ἐφάγανε, εἴγδανε, ἦπιανε κτλ., ἐνθα τὸ ε μετεδόθη ἐκ τοῦ β'
 καὶ γ' προσώπου, ἀλλὰ καὶ ἐν ὀνόμασι καὶ ἀντωνυμίαις καὶ ἐπιρρή-
 μασι· τῷ γουφῶνε, τὸ γουφόνε, τῷ στραβῶνε, τὸν ἄλλονε,
 ἐκείνονε, ἐμένανε, ἐσένανε, ὀλούθενε, ἐκείθενε, ἐκεινῶνε,
 ἀλλουνῶνε, ὀλουνῶνε, καὶ ἐν Ἐρίσση ὀλουνῶνε ἐπικρατήσαν-
 τος τοῦ ὄλοι ἐκ τῆς ὀνομαστικῆς. Τὴν διάδοσιν τοῦ ε ἐν τέλει λέξεως
 τότε τήνε κ.τ.λ. ἐρμηνεύει ὁ κ. Χατζιδάκις Einleitung σελ. 71.

Ὁ φθόγγος ε ἐκπίπτει ἐν ἀρχῇ λέξεως, ὡσπερ ἐν ἄλλοις ἰδιώμασι,
 ἔξάφνου, ἔξάφνίζω ἁευτεριά, ἁευτέρης (ἁευτεράτος) ἄροπῆ,
 ἄροπιάζω, ἄροπιάζομαι, ἄματῶνω, ἄμουδιάζω.

Τὴν αἰτίαν τῆς τροπῆς τοῦ ε εἰς ι ἐν τοῖς ἀνεψιός, Ἄδριας,
 κρίας, νιπιτάφιος=ἐπιτάφιος (ἐνθα τὸν διὰ Sandhi) ἀγνοῶ. (1)
 Ἐν Ἐρίσση αἰεὶ λέγεται θέλειτε, κάνετε, δίνετε, τρέχετε,
 ἔχετε, παίζετε, νὰ κράξητε, νὰ δώσητε, νὰ νίψητε, νὰ πά-
 ρητε, νὰ ἐτοιμάσητε, ἐψήσειτε, ἐφάγειτε κ.ἄ.δ. Ἐν τούτοις
 τὸ εἰ καὶ η δὲν προσῆλθε φωνητικῶς, ὡσπερ ἐν τῇ βορείῃ Ἑλληνικῇ,
 ἐνθα πᾶν ἄτονον ε ἐτράπη εἰς ι, ἀλλ' ἐξ ἀναλογίας ἐκ τοῦ β' καὶ γ'
 ἐνικῶν προσώπου θέλεις, θέλει, κάνεις, κάνει, τρώγεις, τρώ-
 γει, δίνεις, δίνει, τρέχεις, τρέχει, βάνεις, βάνει, νὰ κράξης
 νὰ κράξη κτλ. τὸ εἰ καὶ η μετεδόθη εἰς τὸν πληθυντικόν, ὅθεν θέ-
 λειτε, κάνετε, δίνετε, τρέχετε, ἔχετε· ἐντεῦθεν δ' ἐγενικεύθη

(1) Ἄετος αἰετοε, ἀλαχοῦ ἀπτός κατὰ τὸ ἀπτόνι, ὡς διδάσκει ὁ κ. Χατζιδ.,
 ἀλλ' ἀπτονύχι=εἶδος σταφυλῆς ἐκ τοῦ σχήματος τῶν βαγῶν οὕτως ὀνομασθέν, ἀπ-
 τομάχος (πηγόν). Ὁ τύπος ἀπτός ἀπαντᾷ ἐν τῇ παροιμιώδει φράσει «ἀπτέ μου
 τὰ κάλλη σου καὶ ἀρίτη τὰ φτερά σου», ἣτις λέγεται ὅταν θέλωμεν νὰ πα-
 ραστήσωμεν ὅτι ἀπώλετό τις ἐλπίς, οὐδὲμῶν τὸ πρᾶγμα θεραπεῖαν ἐπιδέχεται καὶ τὰ
 τοιαῦτα· (ἀρίτης πιθανῶς=πετρίτης, ἂν μὴ ἐκ τοῦ ὀρείτης ἐγένετο).

τὸ εἰ τοῦτο ὥστε ἐλέχθη καὶ ἐψήσειτε, καὶ ἐφάγειτε, καὶ ἐστεί-
 λειτε καὶ ἐδώσειτε κ.ἄ.π.

Ἀνάπτυξιν τοῦ ι παρατηροῦμεν ἐν τῷ κυρίῳ ὀνόματι Βάτινο καὶ
 τῷ ἐθνικῷ Βατινώτης (Πάτμος, Πάτμιος). Συχνότατη δ' εἶναι ἡ
 συγκοπὴ τοῦ ι μάλιστα παρὰ τὰ ὑγρά καὶ αἰεὶ ἐν ἀτόνῳ χώρῳ, οἷον
 στερνά, (ἐπιρ), στερνός, σπερνά, ἀνεμορπῆ=ἀνεμορριπῆ
 (σύρε ἔς τὴν ἀνεμορπῆ=εἰς κόρακας), περπατῶ ὅπερ καὶ πρε-
 βατῶ καὶ προβατῶ, τὸ δὲ β ἐκ τοῦ βαίνω, βαδίζω καὶ τῶν ὁμοίων·
 πλείονα περὶ τῶν τύπων τῆς λέξεως καθ' οὓς αὕτη ἀπαντᾷ ἰδὲ Einl.
 154. Ἀφαίρεσις τοῦ ι συμβαίνει ἐν τῷ ἁκονομάω=ἐξευρίσκω (νὰ πᾶς
 νὰ da ἁκονομήσης), ἁκονισμα=εἰκόνισμα παρὰ τὸ εἰκόνα, ἁλιάζω,
 ἁσκιάζω=φοβίζω ἁσκιάζομαι ἀλλὰ ἁσκιάζει=κάνει ἁσκιο
 ἁμῶβολο (ἁμῶβολον).

Τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ου ἀντ' ἄλλων ἐρμηνεύει ὁ σεβαστὸς μοι δι-
 δάσκαλος κ. Χατζιδάκις ἐν Einleitung. Ἐνταῦθα δ' ἐγὼ παρατί-
 θημι τὰς συνηθέστερον ἀπαντώσας ἐν τῷ ἰδιώματι λέξεις, φουῦχτα
 (φουχτίζω-πυκτιζω), μουστάκι, μουρμουρίζω, κρούσταλλο (τῆς
 λέξεως μάλιστα γίνεται μεταφορικὴ χρῆσις εἶναι κρούσταλλο=
 σφόδρα ψυχρός)· ζουλεύω, ζουλόφτονος, ζουλοφτονία, ζου-
 μιᾶ=ζημία, ζουμιώνω καὶ ζιμιώνω, ἐζήμιωσα καὶ ἐζού-
 μιωσα, ζουμάρι, τουλοῦπα, (τολύπη), στουπλι (στουπιόν),
 σκουτι (σκυτίον), μαρτούριο=ταλαιπωρία, μαρτουρεύω=τα-
 λαιπωρῶ, ἀλλὰ μάρτυρας, μαρτυράω, ζούδιο, τούραγνος,
 τουραγνάω, ἐτουραγνισμένος, ἐτουραγνίστηκα, πουλάρι,
 πουλάρα, κουνοῦπι, σκουλῆκι, ζουμί, πουκάμισο, ἄγου-
 ρος, ἄγουρίδα, πουλῶ, σκουργιά, μουδιάζω, σουσουμία
 =χαρακτηριστικά (σύσσημα κατὰ Χατζ.). (Ἄποκρῦφ. Πράξ. Ἄποστ.
 244 αλέγε ἡμῖν τὰ σύσσημα αὐτοῦ, ὅπως δυναίμεθα ἐξευρεῖν αὐτόν).
 Τοῦ (γεν. πληθ.) βαιδιῶνε, τοῦν ἀδρῶνε, τοῦ γυναικῶνε, τοῦν
 ἀλλοινῶνε, τοῦ δυονῶνε, οὔλος, οὔλοι, οὔλουνῶνε (γεν.
 πληθ), καὶ ἐν Ἐρίσση ἐκ τῆς ὀνομαστικῆς οὔλουνῶνε. Ἐ ἀντί τοῦ ι ἐν
 τοῖς ἄχερο=ἄχυρον, ἄχερένιος, κλερονόμος, κλερονομιά,
 κλερονομάω, πλερώνω ἀντί πληρώνω, πλερωμένος, πρβλ. τὴν
 φράσιν τὰ ἐπλήρωσε=ἐκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ κατελήφθη ὑπὸ
 τοῦ ἄχου, ἐπεὶ εἶσε τὴν ὀρειλὴν καὶ ἀπέβαλε πᾶσαν φροντίδα. Ἐνια-

χοῦ που τῆς νήσου λέγεται ἀϊπάνω ἀντί τοῦ συνηθεστέρου ἀπάνου, ἀγνωῶ δὲ πόθεν ἢ τοῦ ι παρὰ τὸ α ἀνάπτυξις, ἀεὶ δὲ καὶ πανταχοῦ ἀϊταίρι, ἐταίριασα καὶ ἀϊταίριαστο=τὸ μὴ συναῖδον.

Οἱ Κεφαλλῆνες ἀπαγγέλλουσιν ὁ ἀντί τῶν φθόγγων α καὶ ε, ὄμ-
βρός κατὰ τὸ ὀπίσω καὶ ὄβρός-ὀπίσω, ὄβρο=ἔμπυον, ὄξου=
ἔξω, ὄξοριὰ=ἔξορία κατ' ἀφομοίωσιν· ὄχτρος, ὄγρος διὰ τὸ ἄρ-
θρον, ὁ ἐχθρός, ὁ ἕχτρος καὶ εἶτα ὁ ὄχτρος· ὁ ὕγρος ὁ ἕγρος, ὁ
ὄγρος· ὄρμνεύω=συμβουλεύω ἴσως ἐκ τοῦ ἄρθρου τό, τὸ (ἐ)ρ-
μνεύω ὄρμνεύω, ὄρμννεψα, ὄρμννεψα, ὄρμννεψα, ὄρμννεψα, ὄρμννεψα· ὄχτι-
δα=ἀκτίς, ὄρπίδα=ἐλπίς (κατὰ τὸ ὄλο=διαρκῶς, ὄλο ὄρπίδες,
ὄλο ὄχτιδες?), λυσοντερία παρὰ τὸ λύειν, τὸ δὲ ὁ ἐνταῦθα, διότι
ἐνομίσθη τοῦτο τὸ κατ' ἐξοχὴν συνδετικὸν φωνῆεν. Ἀστροπῆ=
ἀστραπῆ=κεραυνός (τὸ ὁ συνδετικὸν φωνῆεν) ὅπως καὶ ἐν τῇ λέξει
ἀμοσκάλη ὅπερ οὐ μόνον ἐν Ῥόδῳ ἀλλὰ καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ λέγε-
ται. Προτάσσεται εἶτι τὸ ὁ ἐν τῇ λέξει ὄριό τὸ ῥίγος, τὸ ριό ὄθεν τὸ
ὄριό.

Ἀντί τοῦ φθόγγου ο (μάλιστα ἀρχαίον ω, σπανίως ο) ἀπαγγέ-
λονται οἱ φθόγγοι ι, ου, καὶ ε· μυσκοβολάει ἀντί μοσκοβολάει
κατὰ τὸ μυρίζει, δικιμάζω=γεύομαι δι' ἀφομοίωσιν, κάτου,
ἀποκάτου, ἀπάνου, ἀποπάνου, ὄξου, ἀπόξου (οὕτω πάντα τὰ
εἰς -ω ἐπιρ.), ὄδες=ὄντως (μὰ εἶναι ὄδες γιὰ ταξεῖδι! μὰ εἶ-
ναι ὄδες!)

Ἐκπίπτει δὲ τὸ ο διὰ τὸ ἄρθρον τὸ ὡςπερ ἐν τῇ καθόλου νεωτέρᾳ
Ἑλληνικῇ ἐν τοῖσδε· ἠμιλιταρειό=φλυαρία, ἠφείδι, ἠρολόϊ, ἠπω-
ρικὸ=ὀπώρα, ἠμάτι, φρύδι· ὡσαύτως ἐκπτωσιν τοῦ ο παρατη-
ροῦμεν ἐν ταῖς λέξεσι ἠρίγανι=ὀρίγανος, σκόρδο, ἠγώνω (ὀγ-
κώνω)=κορέννυμαι, ἠγωμένος=κεκορσεμένος, ἀκλουθᾶω=ἀκο-
λουθῶ, ἀπλογιέμαι=ἀποκρίνομαι. Ταῖς φθογγοῖσι παθήσεσιν οὐκ
ὀλίγον συμβάλλεται καὶ ἡ παρετυμολογία· ἐν δὲ τῷ καθ' ἡμᾶς ιδιῶ-
ματι λέξεις ἐκ παρετυμολογίας συνήθειαι εἶναι αἱ ἐξῆς· ἐφτάζουμα
=αὐτόζουμα παρὰ τὸ ἐφτά, ἀρτοπλασία=ἀρτοκλασία παρὰ τὸ
πλάθω, φτειασίδι παρὰ φτειάνω ἀντί φυκασίδι (φῦκος), μελιδόνα
παρὰ τὸ μέλι. Οὕτω λέγομεν τοὺς θῆλειαι τῶν πολυπόδων, οἵτινες
γνωρίζονται ἐκ τοῦ ὑπερούθρου χρώματος, εἶναι δ' ἅμα δυσπεπτότε-
ροι καὶ ἀχυρότεροι, ὥστε εἰς τροφὴν τῶν πενεστέρων χρησιμεύουσι· ἢ

παρετυμολογία ἄρα νομίζω ὅτι ἐγένετο, διότι ἡ λέξις μέλι εἶναι
γνωστοτέρα, οὐχὶ δὲ διότι οἱ τοιοῦτοι πολυπόδες εἶναι εὐχυρότεροι τῶν
ἄλλων (1) Διοφύρι παρὰ τὸ διαβαίνω, πετραχίλι παρὰ τὸ
πέτρα.

Σύμφωνα

Τοῦ φθόγγου γ ἐκ πάντων τῶν συμφώνων αἱ παθήσεις εἶναι μά-
λιστα παράδοξοι καὶ ποικίλαι ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς ιδιώματι· δι' ὃ πολλὰ
ἴσως δὲν θὰ τύχῃσι τῆς ὀρθῆς ἐρμηνείας, ἀλλὰ δ' ἄλλως ἀναγκάζο-
μαι νὰ ἐρμηνεύσω· οὕτω ἐν τῇ λέξει βόγδι εἰκάζω ὅτι τὸ γ ἐκ τοῦ
j ἢ ι προῆλθε, βόιδι, βόγδι, ἐν φ τὸ αὐτὸ j ἢ ι πρὸ τοῦ θ ἐν τῷ
βοχθάω, βόχθα ἔδωκε χ. Ἀγνωῶ πῶς παρήχθησαν τὰ σύγνεφο
(συγνεφιάζει συγνεφιασμένος), ἀγλοίμονον (λέγεται καὶ ἀλ-
λοίμονον), ἀγλοίμονος=πλεονέκτης, ἄγουρος, ἀγουρίδα (πρβλ.
Einleitung σελ. 119), ἀναπνογὰ (πρβλ. Einleitung σελ. 97,
121), ἔγνοια (φροντίς), γνοιιάζομαι μὲ γνοιιάζει (μὴ ἐν τούτῳ
τὸ γ διὰ τὸ γνωρίζω; γνωρίζω, μὲ γνοιιάζει, γνοιιάζομαι, ἔγνοιιά-
στηκα). Ὁ φθόγγος γ εὐρηται ἐν ἀρχῇ λέξεως, ὡςπερ ἐν ἄλλοις ιδιώ-
μασιν, ἐξ ἐναλλαγῆς ἄλλων συμφώνων. οἷον γνόφα (δνόφος) γλυ-
τώνω καὶ γλυτρώνω (ἐκ-λυτόω), γλέπω ὄθεν ἀόρ. εἶγδα=εἶ-
δον, γ-δυῶ (ἐκδύω), γδέρνω (ἐκδέρω), ἐγδικιῶμαι (ἐκδικούμαι),
ἐγδίκησι κ. ἄ.

Εἶναι γνωστὴ ἢ καὶ ἐν ἄλλοις ιδιώμασιν ἐν ὠρισμέναις λέξεσιν ἐκ-
πτωσις τοῦ j, οἷον ἕψος (γύψος), ἀλλαπῆ ἀλλαγῆ), Ἄνωη (Ἄ-
νωγῆ), Ἄνωησιᾶνος. Ἡ ἐν μέσῃ τῇ λέξει τοῦ j ἐκπτωσις ἐν τοῖς
ἐπομένοις οὐσιαστικοῖς νομίζω ὅτι ὀφείλεται εἰς ἀναλογίαν· τραῖ,
φαεῖ, ῥολοῖ (καὶ λοροῖ κατὰ μετάθεσιν), συκολοῖ, ἦτοι ἡ φω-
νητικὴ σύμπτωσις τῶν ὀνομάτων τούτων ἐν τῷ πληθυντικῷ πρὸς
ἄλλα ὀνόματα ὁμαλῶς ἄνευ γ (j) ἐν τῷ ἐνικῷ, ἐπήνεγκε τὴν καθ'
ἐνικὸν ἐξομοίωσιν· παιδιᾶ, κλειδιᾶ, σκουτιᾶ, καλάθηα, χωράθηα
τραῖ, φαεῖα, κατώθια, ἀνώθια, ῥολοῖα, συκολοῖα, ἔξαια
—παιδί, σκοντί, καλάθι, χωράφι: τραῖ, φαεῖ, κατώθια, ἀνώθια,
ρολόϊ, συκολοῖ, ξαῖ.

Ἡ τοῦ j ἐκπτωσις εὐχερσεστάτη οὔσα ἐν τύποις οἷοι οἱ: λέξει

(1) Πρβλ. Einleitung 89 ἐν σημειώσει.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

λέει, ἔλεγε-ἔλεες, ἔλεγε-ἔλεε, ἐλέετε-ἐλέετε, θὰ φάη-θὰ φάη, ἔφαγε-ἔφαε, ἔφαγε-ἔφαε, ἐφάγετε-ἐφάγετε, φυλάγει-φυλάει, ἐφύλαγε-ἐφύλαε, ἐφυλάγετε-ἐφυλάγετε παρήγαγε τὰ α' πρόσωπα λέω. ἔλεα, θὰ φάω, ἔφαα, ἐφάαμε, ἐφύλαα, ἐφυλάαμε ἄνευ τοῦ γ. Τοῦτο σαφέστερον γίνεται ἐκ τοῦ ὄλου τῶν τύπων τούτων σχηματισμοῦ· λέω, λές, λέει, λέμε, λέτε, λένε, ἔλεα (συνήθ. ἔλεγα), ἔλεες, ἔλεε, ἐλέαμε (συνήθ. ἐλέγαμε), ἐλέετε, ἐλέανε, θὰ φάω, θὰ φᾶς, θὰ φάη, θὰ φᾶμε, θὰ φᾶτε, θὰ φᾶνε, ἔφαα, ἔφαες, ἔφαε, ἐφάαμε, ἐφάατε, ἐφάανε, ἐφάωθηκα κ.τ.λ. θὰ φάωθῶ κ.τ.λ. φάωσου, φάωμενος, ἀφάωτος, φυλάω, φυλάς, φυλάει, φυλάμε, φυλάτε, φυλᾶνε, ἐφύλαα, ἐφύλαες, ἐφύλαε, ἐφυλάαμε, ἐφυλάγετε, ἐφυλάανε, ἐφυλαόμουνα κ.τ.λ.

Τὸ γ ἐν τοῖς βογάω, ἀνανογάω (καὶ ἀπλοῦν νογάω) ἐμφανίζεται δι' ἀναλογίαν πρὸς ἄλλα ῥήματα μετὰ τοῦ γ οἷον μολογάω, βλογάω, ἥτις ὠρμήθη ἐκ τοῦ ὁμοῦχου ἄλλων τύπων, ἐν οἷς τὸ j κανονικῶς ἐξέπεσε· θὰ βλοήσω, ἐβλόησα, θὰ μολοήσω, ἐμολόησα· θὰ βοήσω, ἐβόησα, θὰ ἀνανοήσω, ἀνανόησα—βλογάω, μολογάω· βογάω, ἀνανογάω.

Ἄξια ἰδίας μελέτης εἶναι ἡ τοῦ γ καὶ j ἐκπτώσις ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν Δειληνιῶν· ἐνταῦθα παρατίθημι ἱκανὰ παραδείγματα ἐξ ὧν ἱκανῶς καταφαίνεται πῶς αὕτη ἔχει· Παναῆς, Γλνόρις, Παναῖα, Ὁρὲ Ἰάννη, ὁ Ἰεράσιμος, ὁ Ἰωργός, Ἐρώλυμος = Ἰερόλυμος, ἴδα = γίδα, τὰ ἴδια = τὰ γίδια = αἱ αἶγες, γρήορα, ἀελάδα, ὑαλικὰ = γυαλικὰ = ὄστρεα, ἔφαα κ.τ.λ. ἔφῆα κ.τ.λ., ἰωργός (γεωργός), καὶ παροιμία «ὄντες σκολαίνουσι οἱ ἰωργοί, βγαίνουσι οἱ ἀκαμάτες», ἀουρίδα = ὄμφαξ, ἐράματα = γεράματα, ἐγὼ καὶ ἐώ, γελάω ἀλλὰ ἐλάς, ἐλάει, ἰορτή, ἀναοῦλα-ἀναουλιάζω, ἀοράζω, ἔροντας = γέρον, ὑρίζω καὶ τριυρίζω, ζυός = ζυγός παροιμία «ἀντὶ νὰ τρίζη ὁ ζυός, τρίζει τ' ἀλέτρι»· γαιῖμα προγεστῶς (ἐνταῦθα ἀνάπτυξις τοῦ j). Παρὰ ταῦτα γαστάρδος, γαιῶ ἀλλὰ ἐάμπσα, ἀγαπάω, γαιμπᾶς.

Τὸ γ πρὸ τοῦ μ ἐκπίπτει· πρᾶμα (πραμάτεια - ες πρᾶματευτής κ.τ.λ.), φλέμα.

Τὸ λ ἀναπτύσσεται ἐν τῇ λέξει· πλιθάρι = πιθάρι· ἴσως παρὰ τὸ

οὔσιαστικὸν πλιθά = δοχεῖον ἐλαίου ἐκ πηλοῦ (τὸ πλιθά ἐκ τοῦ πλίνθος - πλίθος καὶ πηλός, διότι καὶ οἱ πίθοι ἐκ πηλοῦ).

Τοῦ ρ ἀνάπτυξιν παρατηροῦμεν ἐν τῇ λέξει λέπρι, λέπρια (ἰχθύος) παρὰ τὸ λέπρα λεπρός.

Ἐναλλαγὴ τοῦ β καὶ δ ἐν τῷ μετὰ διᾶς = μετὰ βίας, μετὰ πόνου, μόλις· ὁ δὲ καταβίβασμός τοῦ τόνου ἐξ ἀναλογίας τοῦ μετὰ χαρᾶς = προθύμως· ἅγιο δῆμα. Καὶ ἄλλα δὲ σύμφωνα ἐναλλάσσονται πρὸς ἄλλα, οἷον θ καὶ φ, θυλακὴ = φυλακὴ, θυλακισμένος ἀλλὰ καὶ θυλακωμένος καὶ φυλακωμένος, φουκᾶρι = θηκᾶρι, ν καὶ λ, καλαναρκᾶω = κανοναρχῶ, ρχ = ρκ ἄρκιναω, ἄρκιμνιά, ἄρκοδας.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι τὸ ν ἐν Santhi ἀπὸ τῆς προτέρας λέξεως ἀποσπώμενον καθίσταται ἄρκτικὸν τῆς ἐπιφερομένης, οἷον τὸν ἰπιταφιο (τὸν ἐπιτάφιον) καὶ εἶτα ὁ νιπιτάφιος, ἀλλὰ καὶ ἀντιστρόφως οἷον μιὰ ὑχιά = μιὰ νυχιά = μικρόν τι. Τὸ χ πρὸ τοῦ μ ἐκπίπτει δραμῆ = δραχμῆ. Κατὰ τὸ ναῖσκε = ναί (μεθ' ἀβρότητος) ἐλεχθη ὅσασκε = οὐ. Τὸ λ χ συμφώνη = ρ χ συμφώνη, οἷον ὄρπιδα, ἄρμυρός, ἀδερφός καὶ εἶτα ἀδρεφός.

Τὸ τλ = κλ, σέσκλο = σεῦτλον. Τὸ νδλ = νγλ, ξανγλίζω (ἐξαντλῶ) = εὔτρεπιζω τὴν κόμην. Τὸ ρθ = ἄλλοτε ρτ, ἄλλοτε ρθ, οἷον ἴρτα (ἦρθα ἦλθα), ὀλόρτος = ὀλόρθιος καὶ ὄρθος = ὄρθρος. Τὸ σθ = στ, οἷον ἀστένεια, ἀφανίστηκε, φανιστῆ (κατὰ ποῦ τοῦ φανιστῆ). Τὸ κτ = χτ, οἷον νύχτα χτίζω, σκυλοπνίχτης = εἶδος σταφυλῆς, δάχτυλο, ἀποχτάω, ὄχτώ, χτένι, ἀγαναχτάω. Τὸ πτ = φτ βαφτίζω, λεφτό, λεφτοῖδρώνω = ἐλαφρῶς ἰδρῶ (ἐπὶ τῶν προσόντων καὶ λιποθυμούντων), φτωχός, φτυῶ, φτερό, ἐφτά, φτερνα. Τὸ σχ = σκ, ἄσκημος - ν, μόςκος, μοσκᾶρι, σκολειό, σκιῶ.

Τὸ ς ἐν οἰαδήποτε χώρᾳ τῆς λέξεως δὲν ἀποβάλλεται εἰ μὴ εἰς τὸ τέλος τῶν ὀνομάτων, ἢ πόλι, ἢ πήχυ κ.τ.τ. δι' ἀναλογίαν.

Τὸ β καὶ γ καὶ δ κατὰ τὴν ἐκφώνησιν αὐτῶν προφέρονται αἰετῆ πηγότα ἀποσιωπομένου ὄλωσ τοῦ ἐρῖνου (μὴ δι' Ἰταλικὴν ἐπίδρασιν), οἷον τὸ βατέρα, τὸ βνευματικό, τὸ βῆχυ, τὴ βεριστέρα, νὰ βῆ, βόλλικο = ἄφθονον, πολὺ, ἀβέλι, τὸ γακό, τὴν γακή, τὴν ἀνάγν, ἀγαστρώνω, γαρίζω, ξεγαρδίζομαι, νὰ δοῦ πῶ, νὰ δὴ δῶ, δεδρί, κοδά, ἀδίσ, ἀδίλογος, ἀδίχριστος, ἄδρας, λαβόω βολυβόω ἰστικός.

Handwritten text, possibly a signature or name, written vertically in cursive.

Handwritten text, possibly a signature or name, written vertically in cursive.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
Α1.52.Φ12.0023

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ